

Podrobný seznam map, plánů a vyobrazení svazku č. 22 – Kutná Hora

Sestavili Martin Bartoš – Josef Kremla – Pavel Novák – Aleš Pospíšil – Ivo Purš – Eva Semotanová – Milada Studničková – Robert Šimůnek – Jana Vaněčková – Vojtěch Vaněk – Filip Velínský

Titulní strana přebalu

Obr. č. 1: Znak města Kutné Hory k roku 2010. Grafické zpracování Petr Tomas. – Podoba dnes užívaného městského znaku byla potvrzena výnosem ministerstva vnitra v Praze ze dne 15. 9. 1926 pod č. 40847/26/15. Zobrazuje orlici a českého lva, kteří pozdvíhají korunu a kalich pod ní a na spodu štítu přidržují zkřížená hornická kladívka. – Městský znak prošel během doby několika proměnami. Nejstarší známý znak Kutné Hory je vyobrazen v heraldické výzdobě hradu Laufu u Norimberka, který patřil Karlu IV., a v Schaffhausenském erbovníku z konce 14. století. Tvóří jej červený štít se dvěma stříbrnými hornickými kladívky položenými vodorovně nad sebou (jako při práci – dole je tedy železko a na něm mlátek). Tento znak, datovaný do konce 15. let 14. století, existoval buď paralelně vedle pečetiho znamení Kutné Hory užívaného od roku 1347, nebo byl jeho zjednodušenou formou, která byla později opuštěna. V předhusitském období tedy prokazatelně existoval znak Kutné Hory – stojící orlice a lev svírají překřížená hornická kladívka, nad nimi císařská koruna – a svůj původ měl v obraze městské pečeti. Neznámo kdy (snad za husitských válek) si Kutná Hora svévolně polepšila tento svůj znak znamením kalicha bez ohledu na panovnická práva udílet a měnit znaky městům (proto český král Jiří z Poděbrad potvrdil Kutné Hoře v roce 1459 znak bez kalicha). Městský znak s kalichem byl užíván až do roku 1641 (srov. komentář k obr. č. 4) a znak udělený Ferdinandem III. až do roku 1926, kdy vstoupil v platnost nově obnovený znak schválený ministerstvem vnitra.

Obr. č. 2: Veduta Kutné Hory od východu, 1674. Autor Jiří Čáslavský. Srov. mapový list č. 42, obr. č. 55.

Textové listy

Obr. č. 3: Nejstarší pečeť rychtáře a přísežných Kutné Hory, konec 13. století. Opis: +S.IVDICIS.E.IVRATORVM.In.ChVTIA. Průměr pečeti 46 mm. Státní oblastní archiv v Třeboní, Velkostatek Sedlec, i. č. 11. Foto Jaromír Hřebecký. – Nejstarší exemplář pečeti rychtáře a přísežných Kutné Hory je dochován na listině z roku 1308, kde je zároveň Kutná Hora poprvé dosvědčena jako město. Samotné pečeti bylo vzniklo pravděpodobně v závěru 13. století a sloužilo nejprve norimerní rychtářovi. Později, po založení města, je převzali rychtář a přísežní městští. Obraz v pečeti polí vychází ze symboliky přemyslovských králů: nad štítem se znamením korunovaného dvouocasého lva je přilba s orlím křídlem posázeným lipovými lístky. Znak doporučuje po stranách symboly hornických nástrojů. Kutnohorská městská obec používala v předhusitském období vedle tohoto pečetiho ještě velkou pečeť z let 1346–1347 s říšskou orlicí a českým lvem, kteří drží mezi sebou dvě zkřížená hornická kladiva a nad nimi císařskou korunu. Stejná symbolika byla uplatněna rovněž na menší sekretní pečeti, z jejíhož pojetí vycházely městská pečeť pohusitská, a tím i současný městský znak.

Obr. č. 4: Znak města Kutné Hory na znakovém privilegii Ferdinanda III. z roku 1641. Státní okresní archiv Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Sběrka privilegií, č. 41. Foto Pavel Vychodil. – Nenahraditelné škody způsobily městu za třicetileté války dva švédské vpády v letech 1639 a 1643. V roce 1639 vtrhlo do Kutné Hory švédské vojsko generála Banéra. Město muselo mimo jiné složit ohromnou kontribuci, v kostela sv. Jakuba Švédové vyrabovali kostelní klenoty a z inventáře radnice odvezli četné cenné předměty. Zvláště citelné se města dotkla ztráta pečetiho typářů. Tato skutečnost, posílená navíc rekatolizačním úsilím, pak byla zřejmě impulsem pro vydání znakového privilegia roku 1641. Dosud užívaný městský znak tak doznal oproti předchozím letům značných změn. Zlatý kalich byl odstraněn a nahrazen červeným rakouským štítkem se stříbrným břevnem nesoucím písmeno F III. Znak byl polepšen o několik dalších prvků: do spodu štítu drženého havířem byly dány tři vrchy, do středů umístěn obraz sv. Barbory, patronky havířů, s věží. Jako štítonoši byly zvoleny ženské postavy „Naděje“ a „Viry“, stojící po stranách štítu. Vyobrazení tohoto znaku (kolorovaná kresba) se nachází na pergamenovém privilegii císaře Ferdinanda III. (dat. 1641, říjen 9., Řezno).

Obr. č. 5: Pečeťidlo havířského pořádku v Kutné Hoře, 1514. Nápis: S/HAVERI*ONCIV*CV/H. Průměr pečetiho 41 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Sběrka pečetiho Kutná Hora, i. č. 23. Foto Pavel Vychodil. – Bohatý soubor kutnohorských sfragistických památek z období pozdního středověku je zastoupen stříbrným pečetiho havířského pořádku z roku 1514. Obraz v pečetiho polí je tvořen znakem pořádku, jímž je štít se zkříženými hornickými nástroji, častý motiv kutnohorské hornické symboliky. Štít nesou dva andělé, ve spodní části obrazu je zachycen horník při práci.

Obr. č. 6: Sedlecký klášter před zničením husity [1421] na kresbě publikované 1824. *Monasterium Sedlecense ante Hussiticam devastationem. Me Miroslavs struxit, me Zisska cremavit.* In: DEVOTY, Josef: Popsání založení zvláštní pobožnosti a života svatosti mnohým nešťastným osudům podrobené bývalé řehole cistercienská, pak obzvláštního vzhledu a vznešenosti starožitných kaplí... na svatém místě veleslavného oudolí sedleckého. Praha 1824. Kreslil Josef Devoty, ryl Jan Berka; mědiryt, výška 258 mm, šířka 360 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Sběrka vedut a grafických listů, i. č. 10. Foto Pavel Vychodil. – Rytina zachycuje ideální stav sedleckého kláštera před jeho zničením husity v roce 1421. Sedlecký farář Josef Devoty nechal vytvořit v roce 1824 pro svou knihu o dějinách a pamětihodnostech sedleckého kláštera několik rytin, které vycházely z historických obrazů

umístěných v klášterních budovách. Předlohou pro tuto rytinu se stal barokní obraz, umístěný dnes ve sbírkách na zámku Orlík. Neznámý autor na něm vycházel ze starších písemných zpráv, ale zřejmě i ze zbytků středověkých staveb, tak jak byly patrné ještě v jeho době.

Obr. č. 7: Sedlecký klášter po částečné obnově [po 1454] na kresbě publikované 1824. *Monasterium Sedlecense post devastationem. Me Theodoricus busto consurgere fecit.* In: DEVOTY, Josef: Popsání založení zvláštní pobožnosti a života svatosti mnohým nešťastným osudům podrobené bývalé řehole cistercienská, pak obzvláštního vzhledu a vznešenosti starožitných kaplí... na svatém místě veleslavného oudolí sedleckého. Praha 1824. Kreslil Josef Devoty, ryl Jan Berka; mědiryt, výška 255 mm, šířka 360 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Sběrka vedut a grafických listů, i. č. 11. Foto Pavel Vychodil. – Rytina zachycuje ideální stav areálu sedleckého kláštera po jeho obnově po roce 1454, avšak ještě před přestavbou zahájenou opatem Snopkem na přelomu 17. a 18. století. Centrum kláštera v této době představoval kostel sv. Filipa a Jakuba s přilehlým konventem, obnovena byla též kostnice s kaplí, naopak bývalý konventní chrám Panny Marie dosud ležel v troskách. Předpokládána barokní předloha pro tuto rytinu dosud nebyla nalezena.

Obr. č. 8: Veduta Kutné Hory od jihovýchodu, 1666. *Guttenberg [-] Hora Guttna.* Pohled na Kutnou Horu je jednou z 26 vedut tvořících obrazový doprovod mapy *Bohemia in suas partes geograph(ice) distincta. Anno 1666. Jacobus Sandrart sculp(ist) et excudit Norimbergae* (veduty ve dvou sloupcích po okrajích mapy; Kutná Hora figuruje za Prahou na 2. místě shora v levém sloupci). Mědirytina, mapa podlepená papírem, tiskové zrcadlo výška 535 mm, šířka 605 mm (okraje mapy vně tiskového zrcadla poškozeny ořezáním), výřez (jednotlivé veduty mají rozměr zhruba 35 mm na výšku a 50 mm na šířku). Moravská zemská knihovna Brno, Mapová sbírka B. P. Molla, sign. Moll-0090.900.AA.T.XX.24. Sken Albertina icome Praha s. r. o. – Mědirytina norimberského rytce a tiskaře Jacoba von Sandrarta z roku 1666 je nejstarší dochovanou tištěnou vedutou Kutné Hory. Také ona vzhledem k rozvržení motivu velmi pravděpodobně vychází z Willenbergovy veduty z počátku 17. století. Kutná Hora je zde značně stylizována. Z městského panoramatu vyniká především chrám sv. Barbory s ohradní zdí a věže kostelů sv. Jakuba a Panny Marie Na Náměti se zvýrazněnými věžními báními, jejichž tvar ovšem není věrný. Levý okraj veduty uzavírají předměstské kostelíky sv. Trojice a sv. Petra a Pavla, vpravo před Čáslavskou branou stojí špitální kostel sv. Kříže a popravistiště se šibenicí. V pozadí za městem je naznačena část areálu sedleckého kláštera pod panoramatem Kaňkovských vrchů. Z pojetí veduty a jednotlivých objektů je zřejmé, že autor nezobrazil Kutnou Horu na základě vlastní zkušenosti ani přímo podle Willenbergovy veduty, avšak prostřednictvím neznámé, zjednodušené a v detailech zřejmě málo zřetelné předlohy. Narodil od Jiřího Čáslavského však do kutnohorského panoramatu ještě nezakomponoval plánovanou jezuitskou kolej a jeho veduta je v tomto bodě bližší Willenbergovu vzoru.

Obr. č. 9: Kutná Hora pod ochranou sv. Barbory, 1670. *Diva Barbara, Kuttensis urbis patrona lectissima. Argenti gazas reserent tria culmina Kuttina aeternas vobis Barbara pandit opes.* Autor Jiří Čáslavský, mědiryt, výška 155 mm, šířka 110 mm. In: Předrahý poklad pokladnice Českého království, to jest přemilá Pánu Bohu panna a mučednice sv. Barbora, Hor Kuttén stříbrných po Bohu a Matce Boží nejlepší autočiště, nejmilejší patronka a orodovnice. Praha 1670. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, přír. č. 110/2006. Skenoval Josef Kremla. – Jiří Čáslavský, který vytvořil známou vedutu Kutné Hory pro Kofínkovy *Staré paměti kutnohorské*, zpracoval již v roce 1670 stylizovaný pohled na město pro drobný jezuitský tisk koncipovaný jako novoroční přání městské radě. Stylizovaný a zhuštěný pohled na Kutnou Horu inspirovaný vedutou od Jana Willenberga je doprovázen barokním znakovým městem, v jehož horní části vyniká postava jeho patronky sv. Barbory.

Obr. č. 10: Chrám sv. Barbory v Kutné Hoře, 1670. *S. Barbara Virgo, et Martyr. Collegio R.R. P.P. Societatis Iesu Kuttenbergae ad S. Barbaram.* Autor Řehoř Rolle, ryl Jan Kašpar Dooms, mědiryt, výška 170 mm, šířka 120 mm. In: Předrahý poklad pokladnice Českého království, to jest přemilá Pánu Bohu panna a mučednice sv. Barbora, Hor Kuttén stříbrných po Bohu a Matce Boží nejlepší autočiště, nejmilejší patronka a orodovnice. Praha 1670. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, přír. č. 111/2006. Skenoval Josef Kremla. – Pohled na jižní stranu chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře pod ochranou patronky havířů sv. Barbory. Nad chrámem stojí vysoko v oblacích Ježíš Kristus s křížem v levé a korunu v pravé ruce. Kristus se obrací k postavě klečící svěřice, která drží svou ochrannou ruku nad chrámem kutnohorských jezuitů. Pražský rytec Jan Kašpar Dooms vytvořil mědiryt chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře podle návrhu Řehoře Rolleho již v roce 1638, tedy více jak třicet let před jeho vydáním v *Předrahém pokladu*. Lze tak uvažovat i o původně jiném důvodu jeho vzniku.

Obr. č. 11: Veduta Kutné Hory podle rytiny Jiřího Čáslavského, 1677–1678. Autor Kašpar Aigler, dřevorez. Veduta je součástí dřevorezby Kristus a synové Zebedeovi. Kutná Hora, kostel sv. Jakuba. © Biskupství královéhradecké, římskokatolická farnost – arciděkanství Kutná Hora. Foto Pavel Vychodil. – Jedním z pozoruhodných dokladů o popularitě, jaké se těšilo vyobrazení Kutné Hory od Jana Willenberga a Jiřího Čáslavského, je rozměrná dřevorezba od kutnohorského řezbáře Kašpara Aiglera z let 1677–1678. Dílo zachycuje novozákonní scénu Krista se syny Zebedeovými, pozadí však netvoří fiktivní biblická krajina, nýbrž známé kutnohorské panorama, tak jak je zachytil Jiří Čáslavský v roce 1674. Dřevorezba byla původně určena pro hlavní oltář v chrámu sv. Jakuba. v současné době se nachází v podvěžní místnosti severní věže chrámu sv. Jakuba.

Obr. č. 12: Veduta Kutné Hory od západu, 1688. *Hora-Kuttná.* Autor neznámý, lavírovaná kresba tuší, výška 486 mm, šířka 690 mm,

výřez. Státní okresní archiv Kutná Hora, fond Devoty Josef František, i. č. 14. Foto Pavel Vychodil. – V souvislosti se sporem o lom Na Ptáku mezi městem Kutnou Horou a sedleckým klášterem vznikl v roce 1688 soubor několika kresebných plánů, které zachytily vedle pozemků v západním předpolí města rovněž podobu kutnohorského panoramatu z neobvyklého úhlu, ze západní strany. Jednodušší lavírovaný plán, připravený zřejmě sedleckými cisterciáky, zachycuje předměstský kostel Všem svatých (28), ze stylizované zástavby ve městě vyniká především Kolínská brána (5), kostely sv. Bartoloměje a sv. Jakuba, Kouřimská brána (1) s kostelem sv. Jiří nebo chrám sv. Barbory (58) s nedostavěnou jezuitskou kolejí (59).

Obr. č. 13: Kaňk na Lacknerově mapě Turkaňského pásma, 1665. *Freie Bergstadt auf dem Gang genannt.* Autor Andreas Lackner, perokresba kolorovaná akvarelem, výška 510 mm, šířka 1445 mm, výřez (srov. mapový list č. 3, mapa č. 7). České muzeum stříbra v Kutné Hoře, i. č. A 97. Foto Pavel Vychodil. – Pohled na svobodné horní město Kaňk, které se rozkládá severně od Kutné Hory na Staročeském rudním pásmu. Městečko leží po obou stranách cesty směřující z Kutné Hory na Starý Kolín. Samotné město Kaňk je znázorněno velmi schematicky s identickým vzhledem všech domů. Pouze v centrální části se nachází výrazně větší objekt, který snad představuje radnici. Naopak zcela postrádáme budovu kostela sv. Vavřince.

Obr. č. 14: Kutnohorský důlní revír zobrazený v podobě orla, 1674. Autor Jiří Čáslavský, mědiryt, výška 78 mm, šířka 128 mm. In: KOŘÍNEK, Jan: Staré paměti kutnohorské pod figurou dvaceti drahých rudních kamenů, jímž horníci handštány říkají, vyobrazené a vypočtené. Praha 1675, mezi s. 6 a 7. Státní okresní archiv Kutná Hora, Regionální knihovna, sign. M 172. Foto Pavel Vychodil. – Rytina schematicky naznačuje polohu čtrnácti kutnohorských rudních pásem (couků). Nápis: na pravém křídle orla: *S. Maří Majdaleny c.* (severní část rejského pásma), *Rejskej couk, Taurkank, Couk Fovenský, Nyfelskej couk*; na krku: *Kanik* (staročeské pásmo); na těle: *Andelskej couk*; na levém křídle: *Kuklik, Hlouškejkej couk, Krejfskej couk, Vlčí hory* (ležící západně od kuklického pásma); na noze: *Oselskej couk*; na ocáse: *Kavčí hory* (ležící severně od kostela Nejsvětější Trojice), *Ptačí hory* (u Křesetic). Na mluvící pásce u erbovního štítu drženého andělem je nápis: *Erb perkverku kankovského*. Signatura: *G. Czasl: fecit*. Obrázek je orientován horním okrajem přibližně k severovýchodu, jak naznačuje kompas v pravém dolním rohu. Vzájemná poloha jednotlivých couků jen velmi přibližně odpovídá realitě a poněkud diskutabilní je i jejich výběr – kromě těch nejdůležitějších jsou zde uvedeny i prakticky bezvýznamné Vlčí a Ptačí hory, rejské pásmo je rozděleno na dvě části a samozřejmě chybí v té době ještě neznámé skalecké pásmo. Obrázek je nejstarším dochovaným vyobrazením celého kutnohorského revíru.

Obr. č. 15: Kutná Hora pod ochranou sv. Václava a sv. Barbory, kolem 1700. *Nedej zahynouti nám i horám.* Autor neznámý, mědiryt, výška 122 mm, šířka 740 mm. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, i. č. VU4/5224/M. Skenoval Josef Kremla. – Neznámý autor se nechal inspirovat vedutou Jana Willenberga a vytvořil stylizovaný pohled na Kutnou Horu, na které stojí mezi havíři sv. Barbora a posílá do nebe tročky (dřevěné necičky) se stříbrnou rudou sv. Václavu s prosbou o ochranu města. Mimo samotné městské stavby stojí za povšimnutí i vinohrad, který se rozkládá na východních svazích pod Vlašským dvorem. Jedná se totiž o nejstarší známý obrazový doklad pěstování vinné révy v této části města.

Obr. č. 16: Pohled na Nové Dvory, Malín, Sedlec a Kutnou Horu v gruntovní knize městečka Nových Dvorů, 1703. Autor neznámý, perokresba lavírovaná tintou, výška 315 mm, šířka 380 mm, výřez. In: *Knihla městská, aneb gruntovní městys Nových Dvorů, do kterých ty všechny grundy, aneb domy s zahradami, rolmi a jinými případnostmi zapisovati se budou... Založená dne 16. Octobris Léta Páně 1703.* České muzeum stříbra v Kutné Hoře, i. č. VU/908/M. Skenoval Josef Kremla – Pavel Šeplavý. – Stylizovaná veduta ukazuje městys Nové Dvory s jeho dominantami – uprostřed zámek s kostelem sv. Martina a vpravo vpředu kostel sv. Anny náležející k dominikánskému klášteru. V pravé části za Novými Dvory leží Malín s kostely sv. Jana a Pavla (původně sv. Jana Křtitele) a sv. Štěpána, zcela vpravo na návrší leží dnes již neexistující kaňkovský kostel sv. Máří Magdalény. Mezi Novými Dvory a v pozadí stojí Kutnou Horou leží Sedlec s konventním chrámem Nanebevzetí Panny Marie, kostelem sv. Filipa a Jakuba menšího a kaplí Všem svatých. V samotné Kutné Hoře lze identifikovat pouze několik nejvýznamnějších staveb. Jedná se především o chrám sv. Barbory, Jezuitskou kolej, kostel sv. Jakuba a věž Vlašského dvora. Nalevo od chrámu sv. Barbory stojí patrně dva malé kostelíky ze zaniklých havířských osad, které se rozkládaly Na Rovínách nad údolím Vrchlice proti středověkému městu. Jedná se o románský kostel sv. Václava ze zaniklé vsi Pněvice a kostel sv. Petra a Pavla z rovněž zaniklé vsi Roveň.

Obr. č. 17: Sedlec – konventní kostel a kostel sv. Filipa a Jakuba, 1712. *Closter Sedletz.* In: VOGT, Mauritius: *Das Jetzt-lebende Koenigreich Boehmen...*, Franckfurt – Leipzig 1712, s. 133. Mapová sbírka Historického ústavu Akademie věd ČR, v. v. i. Foto Pavel Vychodil. – Konventní chrám sedleckého kláštera byl předmětem obdivu i v době, kdy z jeho impozantní stavby stály pouhé trosky jako důsledek zničení kláštera husity v roce 1421. Stejná pozornost mu byla věnována i po obnově chrámu opatem Jindřichem Snopkem a architektem Janem Blažejem Santinim-Aichelem. Dokladem této pozornosti je rytina, vydaná v roce 1712, tedy krátce po obnově chrámu na počátku 18. století, nebo obdobně pojatá rytina vydaná v díle Augustina Sartoria *Verteuschtes Cistercium Bis-Tercium* (1708).

Mapa č. 1: Plán Kutné Hory vyhotovený v souvislosti s výběrem prostoru pro výstavbu kláštera voršilek, kolem 1732. Autor neznámý. Zmenšená kopie (výška 297 mm, šířka 210 mm) dnes neznámého originálu. Státní okresní archiv Kutná Hora, Sběrka fotografií, i. č. 17461.

Skenoval Aleš Pospíšil. – Sestry řádu sv. Voršily přišly do města v roce 1712 a jejich prvním sídlem se stal dnešní dům čp. 383 v Libušině ulici. Pozemek přes uličku (dnešní Klabalovu), historicky zvaný Templ, je v plánu označen číslem 1; legenda však uvádí, že je příliš malý k postavení kláštera a jeho rozšíření v rozsahu celého bloku je nevhodné kvůli vysoké ceně domů. Druhá varianta místa pro postavení kláštera je označena číslem 2 a šlo o domovní blok s Kamenným domem; v legendě je toto místo opět označeno jako nevhodné pro úzké rozměry a velký sklon terénu. Třetí varianta, navržená jako jednoznačně nejlepší, je označena číslem 3, a tam nyní klášter stojí. Legenda však uvádí, že rada města trvá na zachování byt poškozené a četnými průchody oslabené městské hradby, řád tedy na své náklady vystaví tuto zeď nově (mezi Hloušeckou a Klášterskou branou) se třemi rondely. Tzv. Voršílský plán Kutné Hory je nejstarším známým půdorysným plánem města. Ačkoliv byl vytvořen pro konkrétní účel výběru vhodného místa pro nový klášter řádu sv. Voršily a uliční síť s bloky domů jsou do určité míry zachyceny schematicky, představuje dosud opomínutý zdroj poznání půdorysné osnovy města a přilehlého okolí v prvních dekádách 18. století.

Obr. č. 18: Pohled na sedlecký klášter, před 1783. *Prospectus posterior monasterii Sedlecensis ante abolitionem*. Autor neznámý, mědiryt, výška 375 mm, šířka 280 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Sběrka vedut a grafických listů, i. č. 5. Foto Pavel Vychodil. – Neznámý autor zachytil stav sedleckého kláštera před jeho zrušením v roce 1783. V popředí hřbitov s kostnicí a hospodářské budovy, uprostřed kostel sv. Filipa a Jakuba zbořený roku 1817 s budovou prelatury, v pozadí vlevo konventní chrám Nanebevzetí P. Marie s budovami konventu.

Obr. č. 19: Veduta Kutné Hory od východu, 1790. *Regia montana Civitas Kutenberga*. Veduta Kutné Hory v pravém dolním rohu mapy Královéhradecké diecéze Jana Venuta; ryl Kilian Ponheimer. *Mapa dioeceseos Reginaehradecensis...MDCCXC. Kil. Ponheimer sculp. Viennae. Joanne Venuto canonico capitulari Reginaehradecensis et consistorii assessore*. Mapa kolorovaná mědirytina, grafické měřítko [1 : 222 000], výška 950 mm, šířka 810 mm (rozměry mapy) / výška 58 mm, šířka 142 mm (rozměry veduty). Mapová sbírka Historického ústavu Akademie věd ČR, v. v. i., sign. VII/3/A-3729. Skenoval Robert Šimůnek.

Obr. č. 20: Veduta Kutné Hory od východu, kolem 1800. *Die königl. Stadt Kutenberg*. Praha 1825. Kresba Jan Venuto, ryl Georg (Jiří) Döbler, akvatinta, výška 152 mm, šířka 222 mm. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, nově přírůstek 2010. Skenoval Josef Kremla. – Jan Venuto ve svém znázornění Kutné Hory nevybočil z řady vedut počínajících již Janem Willenbergem. Zvláštním způsobem však působí zakončení města na jeho okrajích, které napravo půlí chrám sv. Barbory a nalevo kostel Panny Marie Na Náměti. Venuto do své veduty sice zapracoval stavby nově vzniklé (kostel sv. Jana Nepomuckého nebo voršílský klášter), ale zároveň v ní ponechal i stavby již neexistující (např. kostel sv. Jiří).

Obr. č. 21: Měšťanský špitál, 1805. Autor Václav Kousek, zednický mistr, lavírovaná kresba tuší, pohled a půdorys, výška 237 mm, šířka 497 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Pamětní kniha měšťanského špitálu v Kutné Hoře, Josef B. Podstránský, 1883, mezi s. 60–61. Foto Pavel Vychodil. – Špitál s kostelem sv. Kříže založil bohatý kutnohorský měšťan Štěpán Pirkner před rokem 1324. Jeho budova stávala na pravém břehu Vrchlice před Čáslavskou branou. Špitál, spravovaný již od středověku městskou radou, byl zrušen roku 1810. Pozůstatky kostela sv. Kříže ze závěru 14. století je dodnes možné najít ve dvoře bývalého Tellerova cukrovaru, který byl postaven na jeho místě.

Obr. č. 22: Kostel sv. Jakuba a dům Prácheňských, kolem 1850. *Die St. Jacobskirche in Kutenberg*. Kresba Carl Würbs, oceloryt Johann Poppel, výška 148 mm, šířka 100 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Sběrka vedut a grafických listů, i. č. 27. Foto Pavel Vychodil. – Přes uličku, proti nedostavěné jižní věži kostela sv. Jakuba, stála v předhusitské době fara, dále navazoval tzv. Prácheňský dům, vystavěný kolem roku 1490 Bartošem z Prácheň. Oba tyto domy svojí výškou a zastavěnou plochou tvořily v bloku dominantu pohledově se uplatňující i v panoramatu města. Nárožní dům byl radikálně přestavěn během 60. let 19. století (dnes čp. 2), Prácheňský dům byl demolován v roce 1870. Dnes na jeho místě stojí dům čp. 11, v němž sídlí Geofond ČR.

Obr. č. 23: Chrám sv. Barbory, 1856. Andreas Groll, fotografie, výška 222 mm, šířka 274 mm. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, fotodokumentace ČMS, bez i. č. Skenoval Aleš Pospíšil. – Chrám sv. Barbory je zachycen ještě s barokní střechou z roku 1734 a při detailním pohledu, který tato velkoformátová fotografie umožňuje, lze vidět také detaily, zaniklé při restaurování chrámu v 80. a 90. letech 19. století, např. soubor kružeb oken hlavní a boční lodí (byly vyměněny za jiné vzorce) nebo opěrný systém lodí (byla upravena zakřivení opěrných oblouků a vyměněna kamenická výzdoba). Snímek patří do série nejstarších fotografií města od významného vídeňského fotografa Andree Grolla, který město navštívil v letech 1856 a 1865.

Obr. č. 24: Kamenná kašna, asi 1856. Andreas Groll, fotografie, výška 238 mm, šířka 280 mm. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, fotodokumentace ČMS, i. č. 394/86. Skenoval Aleš Pospíšil. – Podobně jako na předešlém snímku (obr. č. 23) jde také v případě Kamenné kašny o její nejstarší fotografické zachycení, a to ještě třicet let před restaurováním. Původní součástí architektury kašny byla kružbová atika kryjící náběhy vysoké šestiboké střechy. Tyto prvky byly neznámo kdy odstraněny včetně souvisejících prvků výzdoby – křížových kytěk slepých kružbových oken a sudých fiál. V pravé části je vidět na kašně umístěný nejstarší typ veřejného osvětlení města – lampu na řepkový olej.

Obr. č. 25: Veduta Kutné Hory, kolem 1865. Jindřich Dittrich, fotografie, výška 137 mm, šířka 244 mm. Státní okresní archiv Kutná

Hora, Sběrka fotografií, i. č. 17012. Skenoval Aleš Pospíšil. – Nejstarší dosud známý panoramatický fotografický snímek Kutné Hory pořídil Jindřich Dittrich z kopečku nad Tellerovým cukrovarem na předměstí Karlov. Podobně jako na vedutách se z tohoto místa otevíral ideálně rozvinutý pohled na horizont zástavby a hlavní kutnohorské památky. Podobu dolní části města do značné míry určil požár v roce 1823, který vyvolal drobné úpravy profilů ulic, přinesl novou podobu fasád domů, ale především siluetu střech s požárními štíty s nespalnými krytinami. Do panoramatu města vstoupily po polovině 19. století dva objekty – první kutnohorská reálka z let 1856–1857 (mezi kostely sv. Jakuba a sv. Jana Nepomuckého) a všeobecná veřejná nemocnice z let 1861–1868 (její štít se objevuje za věží kostela Na Náměti); Katovna (v popředí na ose mezi Vlašským dvorem a Severní věží jezuitské koleje) byla zbořena v roce 1882 (srov. obr. č. 27).

Obr. č. 26: Předbrani Kolínské brány z vnitřní strany, před 1879. Autor neznámý, fotografie, výška 58 mm, šířka 93 mm. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, fotodokumentace ČMS, b. č. Skenoval Aleš Pospíšil. – Po téměř šest století bylo město obemknuto hradebním prstencem o délce několika kilometrů a v něm umístěnými branami s předbraními, které stály na konci hlavních ulic a jimiž se do města vstupovalo. Na počátku 19. století došlo k první vlně bourání tohoto dlouhodobě neudržovaného fortifikačního systému. Jako první byla v roce 1805 snesena hlavní Kolínská brána, stojící na konci dnešní České ulice a připomínaná již v roce 1341, předbrani z jagellonské doby, zachycené na snímku z vnitřní strany, následovalo až v roce 1879.

Obr. č. 27: Katovna, kolem 1880. Autor neznámý (signováno ZG), kresba tužkou, výška 264 mm, šířka 322 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Sběrka vedut a grafických listů, bez i. č. Foto Pavel Vychodil. – Kutná Hora měla vlastní kata již od středověku. Katovna stávala za městskými hradbami v blízkosti dnešního železničního nádraží Kutná Hora – město a byla zbořena kolem roku 1882. Někdy v uvedené době budovu zachytil autor této kresby. Poslední kat z rodiny Dubských zde přebýval na počátku 19. století.

Obr. č. 28: Vlašský dvůr v průběhu demolice severovýchodního předsunutého křídla, 1895. Bratři Výborní, fotografie, výška 171 mm, šířka 218 mm. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, fotodokumentace ČMS, b. č. Skenoval Aleš Pospíšil. – V období pozdní gotiky byla před vstupní věž Vlašského dvora přistavěna hradba, za níž byly umístěny provozy vytlačené z nedostatku místa v hlavním objektu, v 17. století došlo k nástavbě patra. Při rekonstrukci Vlašského dvora byl v jeho závěrečné fázi tento objekt zbořen bez náhrady. Soubor fotografií pořízených v průběhu bourání a přestavby této památky poskytují jedinečné informace o podobě původního objektu a jeho jednotlivých částí vrstvených v průběhu staletí, které zanikly.

Obr. č. 29: Pohled z věže kostela sv. Jakuba k severu, kolem 1895. Autor neznámý, fotografie, výška 305 mm, šířka 240 mm. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, fotodokumentace ČMS, b. č. Ze skleněného negativu vyhotovil Jaromír Procházka, skenoval Aleš Pospíšil. – Unikátní snímek z věže kostela sv. Jakuba zachycuje severní část města s domy v dnešní Kollárovo ulici, voršílský klášter, městský pivovar a upatí Kaňkovských vrchů. Zástavbě dnešní Kollárovy ulice dominuje hotel „U černého koně“, naproti vidíme dlouhou střechu přizemních masných krámů, na jejichž místě byly v letech 1896–1897 postaveny městské nájemní domy, a voršílský klášter stojí zatím bez kaple, ta byla postavena v letech 1899–1901.

Obr. č. 30: Pohled z věže kostela sv. Jakuba k severovýchodu, kolem 1895. Autor neznámý, fotografie, výška 240 mm, šířka 305 mm. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, fotodokumentace ČMS, b. č. Ze skleněného negativu vyhotovil Jaromír Procházka, skenoval Aleš Pospíšil. – Druhý ze série snímků pořízených z věže kostela sv. Jakuba zachycuje východní část města. Nad kaplí sv. Václava a Ladislava ve Vlašském dvoře se staví nový krov a před pomítkem Karla Havlíčka Borovského zakotvil cirkus, na místě činžovního domu čp. 512 je ještě patrový gotický dům „U žlutého kola“ a za městem stojí stará nádražní budova s vlečkou z hlavního nádraží v Sedlci do Tellerova cukrovaru.

Obr. č. 31: Tylova ulice, kolem 1900. Autor neznámý, pohlednice. Soukromá sbírka. Skenoval Aleš Pospíšil. – Tato ulice, v minulosti zvaná Čáslavská, tvořila důležitou spojnici mezi kutnohorskou radnicí a Čáslavskou branou. V její horní části stály významné domy, mimo jiné dům čp. 507 s vnitřním atriovým nádvořím zvaný „U zlatého hřebene“, v němž se v roce 1808 narodil Josef Kajetán Tyl. Horní část ulice představovala na přelomu 19. a 20. století rušnou obchodní třídu s množstvím obchodů a služeb v partech domů.

Obr. č. 32: Palackého náměstí, kolem 1920. Autor neznámý, pohlednice. Soukromá sbírka. Skenoval Aleš Pospíšil. – Téměř většinu plochy dnešního Palackého náměstí vyplňovala od sklonku 15. století až do roku 1770 budova radnice. Po pražské staroměstské radnici to byla nejrozsáhlejší budova tohoto typu v Čechách. Po požáru radnice bylo místo jednotně vydlážděno a nazváno Panské náměstí, v 19. a na počátku 20. století vytvářelo hlavní městskou promenádu.

Obr. č. 33: Činžovní dům vojenských gázišť čp. 343 Masarykova ulice, po 1927. Autor neznámý, fotografie, výška 120 mm, šířka 175 mm. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, fotodokumentace ČMS, b. č. Skenoval Aleš Pospíšil. – Dům byl vybudován v letech 1925–1927 na náklad československého státu pro zaměstnance místní vojenské posádky, realizována však byla jen západní polovina původně rozsáhlejšího komplexu. Projekt vypracoval Jiří Kroha, jeden z nejvýznamnějších českých architektů 20. století, ve stylu architektonického purismu dvacátých let. Dům představuje nejkvalitnější architekturu období první Československé republiky v Kutné Hoře.

Obr. č. 34: Obchodní dům čp. 404 Havířská ulice, kolem 1930. Autor neznámý, pohlednice. Soukromá sbírka. Skenoval Aleš Pospíšil.

– V dominantní poloze nároží ulic Tylova a Havířská byl v letech 1927–1929 vystavěn obchodní dům drogisty Karla Bláhy nesoucí historický název „U černého psa“. Plány vypracoval místní architekt Rudolf Ryšán, který dům s akcentovaným nárožím citlivě zasadil do kontextu okolní historické zástavby.

Obr. č. 35: Zemská průmyslová škola, kolem 1930. Autor neznámý, pohlednice. Soukromá sbírka. Skenoval Aleš Pospíšil. – Nejrozsáhlejší kutnohorská škola vystavěná v letech 1924–1928 se stala základem nově budované městské čtvrti podél spojnice historického jádra města a předměstí Sedlec. Projektantem a hlavním stavebním šéfem školy byl Rudolf Ryšán, v jehož návrhu se projevuje silný vliv zemské průmyslové školy v Mladé Boleslavi od Jiřího Kroha, Ryšánova přítele a spolužáka z pražské techniky.

Obr. č. 36: Vystavba Tylova divadla, 1931. Josef Vokoun, fotografie, výška 117 mm, šířka 170 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Sběrka fotografií, i. č. 15939. Skenoval Aleš Pospíšil. – V blízkosti zemské průmyslové školy při silnici protínající tehdy nově budovanou městskou čtvrt byla mezi lety 1930–1933 vystavěna budova městského divadla, a to po více než padesátiletém úsilí od prvního záměru (1877). Z širší architektonické soutěže vzešli vítězní bratři Rudolf a Josef Hraboví, kteří pojali divadlo v tehdy již odeznělém stylu architektonického purismu. Budova vyžadovala další úpravy, v roce 1935 byla zcela dokončena a v roce 1942 byla upravena akustika.

Obr. č. 37: Breuerovy sady pod Vlašským dvorem, po 1935. Autor neznámý, pohlednice. Soukromá sbírka. Skenoval Aleš Pospíšil. – V letech 1932–1934 vznikl na území mezi Vlašským dvorem a Vrchlicí hlavní městský park, ve své době nejrozsáhlejší úprava území tohoto druhu v Čechách. Autorem koncepce parku byl syn městského zahradníka z přelomu 19. a 20. století, zahradní architekt Arnošt Černovský ml. Terasy pod Vlašským dvorem byly osázeny bohatými květinovými záhony, zřízen byl hudební altán, dětské brouzdaliště a další prvky.

Obr. č. 38: Průběh obnovy kostela sv. Jakuba, 1942. Autor neznámý, fotografie, výška 120 mm, šířka 116 mm. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, fotodokumentace ČMS, b. č. Skenoval Aleš Pospíšil. – Ojedinelou stavebně restaurátorskou akcí uskutečněnou v období druhé světové války byla celková obnova kostela sv. Jakuba. Kostel ušel vlně restaurování památek na konci 19. století, kdy například byla zvažována celková výzdoba interiéru od malíře Františka Urbana. Na stěnách a klenbách kostela se po staletí projevovaly statické poruchy, způsobené nedostatečným únosnými základovými poměry na údolní hraně Vrchlice, a při této poslední rekonstrukci byly poruchy již tak vážné, že bylo nutné některé klenby lodí nově přezdíat a popraskané okenní kružby vyměnit.

Obr. č. 39: Dům čp. 318 na Palackého náměstí na místě dnešního hotelu Mědíněk, kolem 1960. Autor neznámý, fotografie, výška 130 mm, šířka 176 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Sběrka fotografií, i. č. 15931. Skenoval Aleš Pospíšil. – Od konce 40. let 20. století usilovalo město o vybudování moderního cizineckého hotelu na území vnitřního města. Nejprve bylo zvoleno místo na nároží Havlíčkova náměstí a Žižkovy brány, tedy v blízkosti Vlašského dvora, poté však bylo rozhodnuto umístit hotel na hlavní náměstí. Novostavbě podle projektu architektů Františka Jeřábka a Františka Trmače z let 1963–1967 muselo ustoupit šest historických domů tvořících celou severozápadní frontu Palackého náměstí a zčásti i ulic Kollárova a Na Sioně, zbývající plochu vyplnila v letech 1973–1975 budova České pojišťovny.

Obr. č. 40: Vystavba závodu ČKD, 1965. Autor neznámý, fotografie, výška 90 mm, šířka 130 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Sběrka fotografií, i. č. 7389. Skenoval Aleš Pospíšil. – Od roku 1961 byl na polích Na Rovinách budován závod ČKD na metalurgické zpracování kovů, který byl do Kutné Hory přesunut z pražských Vysočan. Do provozu byl uveden v roce 1967.

Obr. č. 41: Partie „U Krupičků“ před výstavbou objezdové komunikace kolem historického jádra města, kolem 1965. Autor neznámý, fotografie, výška 130 mm, šířka 176 mm. Dokumentační centrum Nadace Kutná Hora – památka UNESCO, b. č. Skenoval Aleš Pospíšil. – V roce 1961 bylo historické jádro města vyhlášeno městskou památkovou rezervací, ale technický stav budov a zejména jejich základových poměrů na poddolovaném území byl havarijní. To v následujících letech vyvolalo náročný průzkum podzemí města a následnou sanaci sklepů měšťanských domů. V rámci opatření na zmírnění vlivu zvyšující se automobilové dopravy byl na počátku 70. let 20. století realizován tzv. obchvat kolem historického jádra vedoucí po jeho severní a západní hranici, tedy od křižovatky zv. U Krupičků k areálu Kouřimské brány.

Obr. č. 42: První věžová stavba bytového domu v Kutné Hoře, 1968. Autor neznámý, fotografie, výška 145 mm, šířka 107 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Sběrka fotografií, i. č. 3382. Skenoval Aleš Pospíšil. – Jediná výšková stavba na území historického jádra města vznikla v roce 1968 na jeho východním okraji, nejde však o typický panelový dům, stavba byla postavena klasickou technikou z cihel.

Obr. č. 43: Panelová zástavba v bezprostřední blízkosti historického jádra, počátek 70. let 20. století. Autor neznámý, fotografie, výška 100 mm, šířka 180 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Sběrka fotografií, i. č. 3896. Skenoval Aleš Pospíšil. – Rozlehlý objekt závodu ČKD, budovaný od začátku 60. let 20. století na jihovýchodním okraji města, nejenže ovlivnil charakter okolí a panorama města, ale znamenal také příliv nových obyvatel a nutnost výstavby velkokapacitních bytových domů za velmi krátkou dobu. Tato panelová zástavba těsně při hranici památkové rezervace byla postavena na počátku 70. let 20. století.

Obr. č. 44: Vystavba sídliště Šipší, 1976. Autor neznámý, fotografie, výška 130 mm, šířka 182 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Sběrka fotografií, i. č. 4280. Skenoval Aleš Pospíšil. – V druhé polovině 70. let 20. století bylo rozhodnuto založit novou sídlištní enklávu na pozemcích

pod úpatím vrchu Kaňk v městské části zvané Šipší. Stavba sídliště byla rozdělena do několika etap a trvala do poloviny 80. let.

Obr. č. 45: Rekonstrukce domů čp. 151 a 152 v Husově ulici, 1986. Autor neznámý, fotografie, výška 130 mm, šířka 176 mm. Dokumentační centrum Nadace Kutná Hora – památka UNESCO, b. č. Skenoval Aleš Pospíšil. – Stav domů v historickém jádru města byl velmi neuspokojivý a zanedbaný. Na plošnou sanaci podzemí v 60. a 70. letech navázaly pouze celkové rekonstrukce vybraných nejvýznamnějších solitérů, jako byl např. Sankturinovský dům, Knížecí dům, nedokončena zůstala adaptace domu zv. Jambor.

Obr. č. 46: Celková obnova chrámu Nanebevzetí Panny Marie v Sedlci, 2004. Foto Aleš Pospíšil. – Od roku 1995, kdy bylo město zapsáno na listinu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO, započala celková obnova historického jádra a jeho nejvýznamnějších památek. Stavební a restaurátorská aktivita se do určité míry dá srovnávat s obdobím sklonku 19. století a v mnoha případech došlo k celkové obnově památkových objektů právě po sto letech. Mezi lety 2001–2008 byla provedena celková obnova bývalého klášterního kostela Nanebevzetí Panny Marie v Sedlci, obnášející statické zajištění, obnovu krovů, konzervaci kvádrového zdiva a novou výmalbu interiéru a restaurování mobiliáře.

Obr. č. 47: Rekonstrukce objektu bývalé jezuitské koleje, 2005. Foto Aleš Pospíšil. – Bývalá jezuitská kolej byla po zrušení řádu více jak dvě století využívána vojenským erárem. Od roku 1998 ji vlastní České muzeum výtvarného umění v Praze, nyní Galerie Středočeského kraje, a v letech 2004–2010 byla podniknuta celková rekonstrukce a adaptace objektu na sídlo centra moderního umění. Rekonstrukce nezahrnovala severní křídlo a úpravy rozsáhlého areálu, které budou předmětem dalších etap.

Obr. č. 48: Obnova a restaurování vnějšího pláště chrámu sv. Barbory, 2007. Foto Aleš Pospíšil. – Na sklonku 90. let 20. století byla zahájena celková obnova vnějšího pláště chrámu sestávající z opravy konstrukce stanových střeš a výměny břidlicové krytiny a od roku 2003 práce pokračují na vnějším kamenném plášti chrámu. V celkem pěti etapách bylo provedeno restaurování kamenného pláště zdiva a opěrných pilířů, statické zajištění opěrných oblouků a restaurování okenních vitráží. Práce vrcholí v roce 2010 unikátní výměnou jednoho poškozeného opěrného oblouku na severní straně.

Obr. č. 49: Průběh rekonstrukce Komenského náměstí, 2009. Foto Aleš Pospíšil. – V letech 1998–1999 byla realizována první etapa rekonstrukce povrchů ulic a náměstí v tzv. páteři města – Husově a Tylově ulici včetně hlavního náměstí a náměstí Jungmannova. Na tuto etapu navázaly v letech 2009–2010 další dvě etapy zahrnující šestnáct ulic a tři náměstí, z nichž nejvýznamnější jsou ulice Barborská, Šultysova, Kollárova nebo Vladislavova, náměstí Václavské, Dačického a Komenského. V mnoha případech se do ulic vrátily původní historické dlažby nebo byl obnoven jejich historický profil a charakter. Součástí rekonstrukce nebyly jen nové povrchy, ale také výměna technické infrastruktury, osvětlení a mobiliáře nebo informačního systému.

Mapový list č. 1

Mapa č. 2: Kutná Hora a okolí na Müllerově mapě Čech z roku 1720. *Mappa Geographica regni Bohemiae in duodecim circulos divisae cum comitatu Glacensi et districtu Egerano adjunctis...* a Joh: Christoph: Müller...A:C:M.DCC.XX. Michael Kauffer sculp-sit Augusta Vind.: Mědirytina, grafické měřítko [1 : 132 000], sekce XIII, XIV, výška 465 mm, šířka 540 mm, výřez. Mapová sbírka Historického ústavu Akademie věd ČR, v. v. i., sign. VII/4/A-2587. Skenoval Pavel Vychodil.

Mapa č. 3: Kutná Hora a okolí na mapě Čáslavského kraje Františka Jakuba Jindřicha Kreybicha z roku 1833. *Charte vom Czaaslauer Kreise des Königreiches Böhme nach zuverlässigen geographischen Hülfsmitteln neu bearbeitet von Fr. Jac. Heinr. Kreybich.* Mědirytina, grafické měřítko [1 : 240 000], výška 375 mm, šířka 464 mm, výřez. Mapová sbírka Historického ústavu Akademie věd ČR, v. v. i., sign. VI/8/A-2297. Foto Pavel Vychodil.

Mapa č. 4: Kutná Hora a okolí na speciální mapě Třetího vojenského mapování rakousko-uherské monarchie z roku 1880. *List Kuttenberg und Kohl-Janowitz, Zone 6, Col. XII., 1881, Časlau und Chrudim, Zone 6, Col. XIII, 1880, 1 : 75 000.* Heliogravura, výška 380 mm, šířka 480 mm, výřez. Mapová sbírka Historického ústavu Akademie věd ČR, v. v. i., nesignováno. Foto Pavel Vychodil.

Mapový list č. 2

Mapa č. 5: Plán Poličanské štoly, asi 1534. Autor Zikmund Prášek (?), rukopisný plán – kresba inkoustem podle příloženého kompasu, dva horizontálně spojené papírové listy, výška (celek) 410 mm, šířka 208 mm, měřítko [originál cca 1 : 320]. Státní okresní archiv Kutná Hora, Horní a mincovní fond Kutná Hora, Aktová sb., sign. 147. Foto Pavel Vychodil. – Pravděpodobně nejstarší v originále dochovaný důlní plán na světě, jehož význam umocňuje i to, že zobrazené důlní dílo – Poličanská (Denemarská) štola ležící v údolí Vrchlice pod vsí Poličany – se v téměř nezměněné podobě dochovalo dodnes. Na plánu je na základě měřických tahů (jedná se o nejstarší doklad jejich používání v důlním měřictví) zobrazen půdorys štoly, kolem kterého jsou umístěny poznámky obsahující převážně měřické a ložiskové informace. Plán je orientován horním okrajem k východu, u okrajů jsou doplněny názvy světových stran. V pravém dolním rohu je legenda objasňující vznik celého díla: *Vaše milost urozený pane pane mincmistře nejvyšší nade všemi horami v království Českým etc, pane pane mně milostivě a laskavě přiznivý. Jakož ste poručiti ráčili panu Burjanovi Vrbíkovi a Linhartovi Mládkovi a Práškov, aby pohlédali do štoly pod Poličany etc. v sobotu před slavností Všech svatých, tak sme se zachovali podle rozkazu vaší milosti, pane milostivý, a pro snadší vyrozumění o té štole, jaká jest, tento způsob její jsem udělal v malý*

věci, tak jak jest podle velikosti a dalekosti té štoly pod Poličany etc., jak se v ní dělá a kde po tom podobenství porozuměti vaše milosti ráčíte. Pravděpodobný autor plánu, Zikmund Prášek, je proslulý kutnohorský důlní měřič. Mimo jiné je autorem dochované relace o nejznámějším kutnohorském dolu Osel.

Mapa č. 6: Zarážka Panské šachty, 1578. *Abzug von wegen eines Newen Richtschachts Zu senken auff den Gang des Orts Benatky und Kunter Querschlags.* Autor Jiřík z Řásné, rukopisný plán – kresba inkoustem, dva horizontálně spojené papírové listy, výška (celek) 610 mm, šířka 410 mm, měřítko [originál cca 1 : 420]. Národní archiv Praha, ČDKM III/40 1535–1617. Foto Martin Hrubeš. – Na konci 60. let 16. století byla objevena na staročeském pásmu, rozkládajícím se pod kutnohorským předměstím Kaňk, Benátecká žila. V hloubkách větších než 200 metrů pod povrchem a ve vzdálenosti přibližně 200 metrů od nárazišť nejbližších šachet Kuntery a Nová začala být dobývána stříbrná ruda a porubní práce postupně pronikly do hloubky dalších 200 metrů. K usnadnění dopravy materiálu a také větrání bylo v roce 1578 rozhodnuto vyhloubit novou šachtu, nazvanou Panská, která měla mít celkovou hloubku 220 metrů, měla být v celém průběhu svislá a měla dosáhnout horního okraje dobývek na Benátecké žile v prostoru hašplu (hloubení) Vobráníl. Zaměřením stávajících komunikačních prostor mezi Novou šachtou, šachtou Kuntery a Benáteckou žilou a výměřením zarážky Panské šachty byl pověřen Jiřík z Řásné, proslulý kutnohorský rytec mincovních razidel, který se zabýval i důlním měřictvím. Kromě vlastního plánu, který zobrazuje horizontální průmět důlních děl, se dochoval i měřický záznam, na základě kterého lze objasnit jak postup a přesnost měření, tak další zpracování naměřených dat až do podoby kresby zhotovené pomocí kružidla, příloženého kompasu a poměrového měřidla. Na plánu, orientovaném horním okrajem přibližně k východu, jsou důlní díla záznamně lomenou plnou čarou – její jednotlivé očištěvané úsečky odpovídají konkrétním kompasovým tahům. Ohlubeně Nové šachty a šachty Kuntery jsou vyznačeny obdélníkem. Vrcholy čárkovane nakresleného trojúhelníka tvoří výchozí bod měření u šachty Kuntery a svislé průměty hašplů Vobráníl a Ráb. Plán je dokladem vynikající úrovně kutnohorského důlního měřictví v druhé polovině 16. století. Do nedávné doby přístupná Panská šachta, vyražená na základě uvedeného plánu v letech 1578–1591, byla toho nejlepším dokladem.

Mapový list č. 3

Mapa č. 7: Mapa Turkaňského pásma, 1665. *Diese Berg Karten ist ungelehr Ao. 1665. von dem Budweiser Königl. Berggeschwornen und Markschaider Andres Lackner gemacht worden.* Autor Andreas Lackner, perokresba kolorovaná akvarelem, výška 510 mm, šířka 1445 mm, výřez. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, i. č. A 97. Foto Pavel Vychodil. – Důlní mapa je orientována k západu a zachycuje Turkaňskou dědičnou štolu s odbočující štolou Máří Magdalény. Dnes se jedná zhruba o prostor kolem silnice č. 38 mezi Kaňkem a vsí Hlízov. Mapa detailně zobrazuje celou řadu těžních strojů – velkých trejvů a malých hašplů (včetně podzemních), havíře a hašplíře pracující na povrchu (na dni) i v podzemí nebo vodotěžní stroj (tzv. Kunstschatk). Mezi štolami se na povrchu rozkládají rozsáhlé haldy hlíny (perku). V levé části mapa dokumentuje zakončení tzv. Šífovky, plavebního kanálu od Starého Kolína, resp. Veletova na Labi, kterým se dopravovalo dřevo pro potřeby kutnohorských dolů. Vybudování kanálu kolem roku 1570 nákladem 500 kop grošů českých umožňovalo dopravu dřeva na lodích tažených koňmi až do blízkosti Kaňku.

Mapový list č. 4

Mapa č. 8a–b: Plány části města u Klášterské brány před stavbou voršilského kláštera, 1725. 2 plány. Autor neznámý, rukopisný kolorovaný plán, výška 580 mm, šířka 455 mm; výška 410 mm, šířka 525 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Voršilský klášter, bez sign. Foto Pavel Vychodil. – Plány zachycují detailní situaci části města, která byla z několika variant vybrána jako nevhodnější pro stavbu voršilského kláštera (srov. textové listy, mapa č. 1). Plán a: mezi Hloušeckou a Klášterskou branou probíhá dvojí městská hradba (vnitřní předhusitská jako parcelní zeď zahrad) s příkopem a valem, podél ulice (dnešní Jiřího z Poděbrad) stojí řada domů s oddělenými zahradami, popř. hospodářskými staveními. Domy označené čísly 7–11 zanikly v souvislosti s výstavbou kláštera sv. Voršily. Plán b: detailněji popisuje situaci horní části města s dnešními ulicemi Hloušecká, Zvonařská a horní částí ulice Jiřího z Poděbrad. Zachycena je Hloušecká brána, dvojí hradba (vnitřní předhusitská s cimbuřím), vnější příkop a val. V levé horní části, v ústí dnešní ulice Jiřího z Poděbrad do Václavského náměstí, je zakreslena tzv. Křížovská branka. Plánováno bylo také napřímení ulic k hlavní městské hradbě, to však nebylo realizováno. Každý plán je dílem jiného autora, jak naznačuje výtvarné pojetí zakreslené situace, tak i odchylky v rozměrech a tvaru jednotlivých parcel. Plány jsou důležité především pro poznání zástavby a půdorysné struktury parcel a ulic této části města, které zanikly v souvislosti s výstavbou kláštera řádu sv. Voršily. Zároveň jde o nejstarší dnes známé plány města, přestože zachycují jen jeho malou část.

Mapový list č. 5

Mapa č. 9: Situační plán části města před stavbou jezuitské koleje, kolem 1734. *Descriptio ichnographica spatii, quod S. Caesarea Majestas nuper Societati Iesu pro collegio aedificando Kuttenbergae attribuit.* Autor neznámý, rukopisný kolorovaný plán, výška 470 mm, šířka 640 mm. Národní archiv Praha, Mapová sbírka, i. č. 1620/A. Foto Martin Hrubeš. – Stavba jezuitské koleje podle plánů stavitele Domenica Orsiho od roku 1667 znamenala jeden z nejvýraznějších zásahů do tváře Kutné Hory a jejího půdorysu v době baroka. Kolej

vznikla v pohledově exponovaném místě a zcela překryla starší zástavbu měšťanských domů i část městského opevnění. Nedatovaný plán z první poloviny 18. století zpětně zaznamenal původní podobu této části města. Levé části plánu dominuje chrám sv. Barbory (1), kolem nějž se tehdy rozkládal hřbitov (3) s kostnicí, dnešní kaplí Božího Těla (2), bývalou farou (6) a zvonice (7). V sousedství kostnice je zachycena svatobarborská škola (8). Od brány (18) vedla ulice, podél které stály měšťanské domy, a to jak uvnitř městských hradeb (14), tak před hradbami a příkopem (15). Plán zachycuje rovněž kostel sv. Jiří (13) a bývalou hlavní těžní šachtu dolu Osel (Fossa Osel).

Mapa č. 10: Situační plán části města po stavbě jezuitské koleje, 1732. *Mappa oder Grundt-Riess des Kuttenberger Collegii Societatis Jesu.* Autor Johann Jos. Mann, rukopisný kolorovaný plán, výška 420 mm, šířka 510 mm. Národní archiv Praha, Mapová sbírka, i. č. 1620/B. Foto Martin Hrubeš. – Plán Johanna J. Manna z roku 1732 zachytil radikální proměnu této části Kutné Hory po výstavbě jezuitské koleje (E). Z původních staveb zůstal pouze chrám sv. Barbory (B) s částí hřbitova (C) a s kaplí Božího Těla (D). Chrám a kolej spojovala patrová barokní chodba, odstraněná v závěru 19. století. V místech původní ulice již vedla barokní terasa (F) s galerií barokních sousoší. Zachycen je rovněž Hrádek (I) se sklepy zbořeného měšťanského domu v zahradě (H), kostel sv. Jiří (M), naznačena Kouřimská brána (W) a zbylé měšťanské domy.

Mapa č. 11: Situační plán části města před stavbou jezuitské koleje, 1734. *Descriptio ichnographica spatii, quod sua Caesarea Majestas nuper Societati Iesu pro collegio aedificando Kuttenbergae attribuit.* Autor neznámý, rukopisný kolorovaný plán, výška 1100 mm, šířka 1360 mm. Národní archiv Praha, Mapová sbírka, i. č. 512. Foto Martin Hrubeš. – Rozměrný a podrobný plán, datovaný rokem 1734, zachycuje stejnou situaci u chrámu sv. Barbory jako nedatovaný situační plán přibližně z téže doby (mapa č. 9), jemuž byl pravděpodobně předlohou. Z okolní zástavby opět vyniká především chrám sv. Barbory s kostnicí, farou a zvonice nebo hradební pásmo s kostelem sv. Jiří.

Mapový list č. 6

Mapa č. 12: Mlýny a hutě na Vrchlici a Bylance, kolem 1730. *Entwurf nach Compass und Schritten über die quaestionirte Mühlen, welche mit denen Bergk-Ambt- und einige mit denen Stadt-Büchern sich reguliren, wie beyliegender Schlüssel zeigt.* Autor Johann Franz Weyer, rukopisný kolorovaný plán, výška 390 mm, šířka 520 mm. Národní archiv Praha, Mapová sbírka, i. č. 1722. Foto Martin Hrubeš. – Mapa mlýnů a hutních zařízení na Bylance a Vrchlici vznikla jako příloha ke sporu o vrchnostenskou pravomoc nad jedním z mlýnů mezi kutnohorským horním úřadem a městskou radou. Autorem mapy je důlní měřič a horní hofmistr Johann Franz Weyer. Podrobná legenda uvádí vedle názvů a údajů o vrchnosti také několik zajímavých údajů o původu jednotlivých objektů nebo o pozůstatcích staré hutní činnosti: 1. *die Stadt Pforthten unter den Seminario, gegen denen Kayserlichen Schmöltzhütten;* 2. *das anno 1725 in Quaestionem getzogenes Häusel, so von Bergambt anno 1716 auf diese Berghalden den Nicklas Krška zu bauen bewilliget worden;* 3. *die jetzt quaestionierte Mathes Nowomleyskische Mühl unter dem Berg-ambt auf dem Billanka Wasser;* 4. *die Trukische Pulver Mühl dessgleichen alda;* 5. *die Georg alt Dworžakische Mühl unter obigen Verbündnussen;* 6. *Item Georg Dworžakische Mühl ebenmässig untern Berg Amt;* 7. *et 8. zwey denen wohl ehrwürdigen P. P. Soc. Jesu gehörig, so von beiden Ambbtern exempt;* 9. *des Herrn Daniel Samuelis Rathmanns zu Kuttenberg Mühl auch unter dem Berg-ambt;* 10. *die jetzige so genante Stiepanische Mühl, auch unter das Berg-Ambt gehörig. Weiterhin auf ist das Dorff Billan dem Kuttenbergerischen Collegio gehörig, seynd also in diessen gantzen Billanka Pachel-grundt hinauf pure Schlacken- und Puchwercks Halden, wessentwegen sothan Mühlen den Berg-Ambt zünssbaher gehörig, von beiden Seiten aber die übrige Gründe werden nach denen Stadtbüchern diriget und wird dessentwegen keine Quaestio moviret;* 11. *die untere neue kayserliche Schmöltz-hütten, welche erst nach auferbauer Kuttenberger Stadt Gemein Mühl wiederumb in denen übrigen alten Hütten-Rudern erbaut worden und auf den von Malleschau reservirten herablaufenden Teuchwasser lieget;* 12. *die gleich bemelte Stadtmühl, welche eine hochlöbliche königliche böhmische Cammer dem Stadtrath gnädig bewilliget aufzubauen und zwar dessentwegen wieder vorhero eine Schmöltzhütten alda gewesen, mithin unter jährlichem Zinss per 15 fl. gestanden, nachgehents aber auf dessen gehorsamen Bitten zumahlen das Wasser zur Hütten mehreren Theils behomben und nur die Mühl das übrige wenige Wasser, dann zur Zeith auch gar nichts genüesset, hievon besagter Zinss passiret worden, gleichwohlen aber sothane Mühl sub Jurisdictione des Berg-amts verbleiben muss;* 13. *die kayserliche mittlere Schmöltz-hütten;* 14. *die obere kayserliche Schmöltz-hütten;* 15., 16. *et 17. drey Mahlmühlen mit Stadtbüchern sich regulirende und zwar darumben, weiln alda keine weder Berg- noch Schmöltz-wercks Rudera zufinden seynd, und man die reservirte Malleschauer Wasser gleichwohlen mit zugenüessen Vergütigen thuet, dann alleinig auf dem Kuttenbergerische Stadt Territorio situiret seyndt.*

Mapa č. 13: Plán jezu u Vrchlici u mlýna Cimburk, 1759. Autor neznámý, rukopisný kolorovaný plán, výška 368 mm, šířka 450 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Aktová sb., sign. 17679. Foto Pavel Vychodil. – Kresbený plán mlýna Cimburk, který tehdy náležel jezuitské koleji v Kutné Hoře, vznikl v roce 1759 v souvislosti se sporem o nový jez, vystavěný roku 1756 najemním mlýnářem Václavem Hružou. Proti stavbě nového jezu a strouhy, která odváděla vodu z koryta Vrchlice, se tehdy bránil mlýnář z níže položeného Spáleného mlýna. Plán zachycuje pozdně středověkou až renesanční budovu mlýna, která dnes leží ve zříceninách, a nedalekou volně stojící hospodářskou stavbu.

Mapový list č. 7

Obr. č. 50: Královské hutě na Páchu u Kutné Hory, 1747. *Grund-Riss von denen Königl. Kuttenerberger Schmöltz-Hütten und anderer dabey befindlichen Gebäuden, Brucken, Wehren und denen Wasser Leittungen*. Kreslil Johann Mitis, lavírovaná kresba, výška 420 mm, šířka 2320 mm, výřez. Státní okresní archiv Kutná Hora, Sběrka horních map a plánů, i. č. 7. Foto Pavel Vychodil. – Královské hutě na Páchu (Vrchlici) jsou doloženy již v 16. století. Největší byly Dolejší hutě u Obecního (Wagenknechtova) mlýna, následovaly Prostřední hutě poblíž můstku se sochou sv. Jana Nepomuckého a Hořejší hutě, zřízené v 80. letech 16. století. Hutě pracovaly s přestávkami do poloviny 18. století, Prostřední huť ukončila činnost až ve 40. letech 19. století, a to jako poslední v celém revíru. Mapa je orientovaná k severozápadu, měřítko je přibližně 1 : 430. V levém dolním rohu je signatura: *Berghofmeister Mitis k.k. A1747*. Na mapě jsou uvedeny půdorysy a pohledy na všechny tři hutě a jejich pomocné stavby, vyznačeny jsou i průběh a charakter náhonů (příkop, štola), mosty, jezy a stavidla. Obdobným způsobem jsou tyto hutě zakresleny i na mapě kutnohorského revíru z roku 1750 (srov. mapový list č. 8, mapa č. 14). Na zobrazeném výřezu je uprostřed hlavní budova Dolní královské hutě, vlevo je budova mlýna a vpravo pomocné objekty. Do dnešních dnů se v mírně pozměněné podobě dochoval mlýn, na místě hutě je nezaostavěné místo. Z trojice pomocných objektů snad ještě stojí stavba vlevo. Jenom nepatrné pozůstatky naznačují průběh vodního náhonu. Dochoval se jez, u kterého začíná tzv. Horní Pách – náhon Nového mlýna.

Mapový list č. 8

Mapa č. 14: Kutná Hora a okolí na důlní mapě, 1750. *Planimetrische General-Karten über die sammentliche zu Ihro Röm. Kay. König. May. Kuttenerberger Berg-Hofmeister Amt gehörige Bergwercks-Züge, Schmöltz-Hütten, Wasserlaithungen, dann König. eigenthumlich reservierte unterschiedliche Gründe und Apertinentien*. Autor Johann Mitis, rukopisný kolorovaný plán, výška 830 mm, šířka 2060 mm, výřez. Österreichisches Staatsarchiv – Finanz- und Hofkammerarchiv, Wien, Kartensammlung, Sign. Pd-007. – Mapa zachycuje území celého kutnohorského rudního revíru i s vodními díly, která s ním souvisejí. Je orientována přibližně k severozápadu, měřítko je velmi přibližně 1 : 9000. V levé části je rybníční soustava v okolí Malešova, ve střední části je vlastní rudní revír a vpravo plavební kanál pro plavení dříví od Labe u Veletova ke Skalce. Na mapě jsou na základě terénních pozůstatků po dolování vyznačena jednotlivá pásma a žíly, jejichž průběh je idealizován do podoby přímek. Vyznačeny jsou haldové tahy, ústí štol (hloušecké, staročeské, skalecké, turkaňské a kuklické) a jejich průběh (turkaňské a kuklické), struskové haldy (na Karlově, v údolí Vrchlice, u Grunty, na nířelském pásmu), tři královské hutě v údolí Vrchlice, trejvy na turkaňském pásmu. Císařská strouha pokračuje od turkaňského pásma na pásmo staročeské. Většina sídel je uvedena jen schematicky, naznačen je charakter jejich okolí (nejčastěji pole), u kostelů jsou zakresleny hřbitovy, nejsou vyznačeny cesty a silnice. Mlýny, pokud nesouvisejí se zpracováním rudy, jsou uvedeny bez náhonů (chybí i Horní Pách). Některé objekty jsou zobrazeny z nadhledu, obvykle silně idealizovaného. Týká se to především historického jádra Kutné Hory a dále Malešova, Nových Dvůrů a sedleckého kláštera, uveden je i pohled na radnici a kostel v Kaňku a budovy na turkaňském pásmu. Vyobrazení trojice hutí na Vrchlici má trochu jiný charakter – uveden je půdorys i pohled. Výtvarně nejpůsobivější je však zachycení města Kutné Hory. Autor poměrně výstižně zaznamenal prostorovou strukturu města s hlavními dominantami, domovní zástavba je načrtnuta schematicky. Město je pevně omezeno hradbou s hlavními čtyřmi branami – Kouřimskou, Kolínskou, Klášterskou a Čáslavskou. Z horizontu zástavby vystupují hlavní dominanty, kostely a veřejné stavby. Chrám sv. Barbory je propojen s jezuitskou kolejí chodbou, z církevních staveb vynikají kostely sv. Jakuba, sv. Bartoloměje, sv. Jiří a Kouřimskou branou, kostel Panny Marie Na Náměti obehnaný hřbitovně zdí s branou, naopak chybí kaple Božího těla a kostel sv. Jana Nepomuckého. Schematicky je zobrazen voršílský klášter se dvěma křídly a potlačen Hrádek. Objekt Vlašského dvora působil patrně velmi uzavřeně, je obemknutý hradbou s branou, za kterou vystupuje shluk objektů a věž. Naopak pozoruhodná je podoba pozdně gotické radnice, nad jejíž střechu vystupují dvě věže (z pozdějšího vyobrazení známe pouze jednu – srov. mapový list č. 46, obr. č. 62), ve východní fasádě se otevírá brána průjezdu radnicí a vedle ní je zaměřované okno mučírny a dveře bláznice. Za radnicí stojí pranýř. Autor zachytil obraz města, ve kterém základní uliční síť a bloková zástavba domů zůstávaly stále gotické. To lze pozorovat například na typech domů s převládajícími sedlovými střechami orientovanými do hloubky parcel. Také barevnost střech s šedočernými šindelovými krytinami doplňovalo jen několik solitérů s nespalnými krytinami z tašek nebo plechu. V tehdejší půdorysné struktuře města se ještě projevovalo opevnění oddělující tzv. Horní a Dolní město, jak lze usuzovat z tzv. Staré brány zakreslené v dnešní Tylově ulici. Baroko vstoupilo do města nejen velkými klášterními komplexy dvou církevních řádů – jezuitů a voršílek a proměnou siluet střech hlavních dominant, ale také rozsáhlejšími plochami zeleně v jihovýchodní části města a vinicemi v areálu jezuitské koleje. Řada objektů je na mapě označena čísly, legenda je uvedena v ozdobném rámu v pravého dolního rohu. Mapa je signována v pravém dolním rohu: *Johann Wentzl Mitis. K.K. berghofmeister, und [g]eschworne Marchscheider alda.* – Srov. též komentář níže k mapě č. 15.

Mapa č. 15: Mapa kutnohorského důlního revíru, 1750. *Planimetrische General Karten über die sammentlichen zu Ihro Rom. Kays. und Königl. Majt. Kuttenerberger Berghofmeister-Amt gehörige Bergwercks-Züge, Schmöltz-Hütten, Wasserlaithungen, dan*

königl. eigenthumlich und reservierte unterschiedliche Gründe und andere Apertinentien. Autor neznámý, rukopisný kolorovaný plán, výška 850 mm, šířka 2110 mm, výřez. Státní okresní archiv Kutná Hora, Sběrka horních map a plánů, i. č. 1. Foto Pavel Vychodil. – Mapa má prakticky stejný název, rozměry i vročení jako shora uvedená mapa č. 14 a zjevně je i to, že obě vycházejí ze stejných podkladů. Výrazné jsou ale i rozdíly, kterými se od sebe odlišují. U mapy č. 14 je důraz kladen na grafické zpracování, což se projevuje především v zobrazení podobě města Kutné Hory a sedleckého kláštera, i když zobrazení je idealizované. Realisticky jsou na této mapě zobrazeny hutě na Vrchlici, a to jak pokud jde o jejich půdorys, tak pohled. Mapa č. 15 sice není na takové grafické úrovni jako mapa č. 14, ale obsahuje navíc řadu důležitých údajů, především směry pásem. Charakter jejího dalšího používání naznačují vpisky tužkou, které se týkají ložiskových údajů. Některé údaje, zobrazené na mapě č. 14, na mapě č. 15 chybí (např. rybník u Nových Dvůrů), proto ji nelze označit za podklad pro graficky lépe zpracovanou mapu č. 14.

Mapový list č. 9

Mapa č. 16: Mapa kutnohorských důlních pásem, 1756. *Planimetrische General-Tag-Karthen über die sammentlich, auf den Ihro Röm. Kay. König. May. zu Hungarn und Böhheim silber und kupferhaltigen Kuttenerberger Bergwercks-Revier befindlich und ausfündig gemachte Gäng, aus welcher zuersehen, wie solche ihr Streichen führen, auch einander übersetzen und zuscharren*. Autor neveden, rukopisný kolorovaný plán, 2 listy, [rozměry vlastního plánu] výška 495 mm, šířka 2010 mm a výška 480 mm, šířka 685 mm. Österreichisches Staatsarchiv – Finanz- und Hofkammerarchiv, Wien, Kartensammlung, Sign. Pd-300. – Mapa zobrazuje idealizovaný průběh důlních pásem extrapolovaný daleko za hranice revíru – kuklické a grejské pásmo je prodlouženo až do oblasti vrchu Vysoká, turkaňské a nířelské až za Labe do oblasti Konárovic. Pásma jsou zobrazena jako přímky, na kterých jsou vyznačeny haldové tahy a doly. V mapě je jen minimum objektů nebaňského charakteru. Z vodotečí je uvedeno pouze Labe s královským kanálem u Starého Kolína, zakreslena je jen jediná komunikace (zemská silnice Vídeň – Praha). Nejvíce zaráží vypuštění jakékoliv informace o jádru Kutné Hory, jako by ani neexistovalo. Okolní kostely jsou ale uvedeny téměř všechny (v závislosti na účelu mapy autor město vnímal jako jednotku, kterou není třeba dále členit, naopak evidovat významnější objekty vně městských hradeb pokládal za relevantní; s analogickou situací se setkáváme i na dobových vojenských plánech). Z dalších staveb je uvedena jedna huť v údolí Vrchlice (pravděpodobně Prostřední královská huť), pivovar a řada budov na turkaňském pásmu. Na skaleckém pásmu je zakreslena šachta s rozrážkami v místě dolu sv. Karla Boromejského. Vyznačena jsou ústí některých štol – kuklické, skalecké, turkaňské, 14 sv. pomocníků a sv. Ant. Paduánského. Schematicky jsou naznačeny Kaňkovské vrchy, Kuklík, Vysoká, Vlčí hory a vrchy okolo Konárovic. Stejným způsobem je naznačeno údolí Vrchlice. Řada objektů je popsána čísly, legenda se ale nedochovala. Mapa je orientována přibližně k severozápadu. Její vyhotovení snad může souviset s činností komise, která roku 1756 doporučila mj. baňský průzkum okolí Konárovic.

Mapa č. 17: Mapa kutnohorského důlního revíru, 1796. *Haupt-Mappe der k. k. Bergstadt Kuttenerberger k. Bergamts Revier*. Autor Franz Fischer, rukopisný kolorovaný plán, výška 930 mm, šířka 2090 mm, výřez. Státní okresní archiv Kutná Hora, Sběrka horních map a plánů, i. č. 2. Foto Pavel Vychodil. – Mapa zachycuje území celého kutnohorského rudního revíru i s vodními díly, která s ním souvisejí. Je orientována přibližně k jihovýchodu, měřítko je velmi přibližně 1 : 8000. Mapa začíná v levé části tokem Labe u Veletova, ze kterého vychází plavební kanál ke dvoru Skalka pod Kaňkem. Střední část zaujímá vlastní rudní revír s městem Kutnou Horou uprostřed. V pravé části mapy je jižní část revíru a vodní díla na Vrchlici, Bylance a Opatovickém potoce, která sloužila potřebám kutnohorských dolů. Mapa je „rekonstrukční“ – na základě terénních pozůstatků po dolování se snaží identifikovat jednotlivá pásma a žíly a jejich průběh, který je idealizován do podoby přímek procházejících celým revírem. Na mapě jsou vyznačeny haldové tahy i s ústími otevřených šachet, struskové haldy na Vrchlici, Bylance, Karlově, u Grunty a na Kaňku. Z podzemních děl je vyznačen průběh kuklické dědičné štoly a štoly 14 sv. pomocníků, na skaleckém pásmu je zobrazen celý důl, u dalších štol jsou uvedena jejich ústí a počáteční směr. Výjimečně jsou uvedeny i další ložiskové údaje. Kromě plavebního kanálu od Labe ke Kaňku je zde zakreslen náhon od Nových mlýnů na turkaňské pásmo a řada náhonů k bývalým hutím, nyní mlýnům, v údolí Vrchlice a Bylanky. Mlýnské náhony jiných mlýnů uvedeny nejsou. Jako huť je zde označen již jen jeden objekt – Prostřední královské hutě. Řada objektů je označena čísly, ale příslušná legenda se dochovala jen v případech, kdy byla zapsána přímo na mapu. Město Kutná Hora, podobně jako ostatní sídla, je zobrazeno jen schematicky, zobrazenou uliční sítí není možné plně ztotožnit se skutečným průběhem ulic. Kromě kostelů jsou z význačných staveb uvedeny jezuitská kolej, klášter voršílek a Vlašský dvůr, hradby jsou naznačeny jednoduchou lomenou čarou s branami vyznačenými značkou. Na mapě nejsou uvedeny kostely sv. Martina, sv. Jiří a sv. Máří Magdalény, další z dnes již neexistujících kostelů uvedeny jsou. Mapa je přehledná a jednotlivé objekty lze dobře ztotožnit s případnými terénními pozůstatky, k jejichž vyhledání případně může posloužit. Většina objektů je vyznačena srozumitelnými schematickými značkami a na rozdíl od barokních map již téměř zcela chybí snaha o jejich individuální zobrazení.

Mapový list č. 10

Mapa č. 18: Kutná Hora na Prvním vojenském mapování Čech z let 1780–1783. *Section 127, 128, 145, 146*. Rukopisná kolorovaná

mapa, grafické měřítko [1 : 28 800], sekce č. 127, 128, 145, 146, výška sekce 408 mm, šířka 618 mm, výřez (pouze sekce 127; srov. komentář níže). Österreichisches Staatsarchiv – Kriegsarchiv, Wien. Reprodukce Laboratoř geoinformatiky UJEP Ústí nad Labem. – Kutná Hora je situována přesně na rozhraní sekcí 127, 128, 145 a 146 – bohužel však jednotlivé sekce navzájem ne zcela korespondují, a to jak měřítkem, tak i odlišnou barevností. Digitální montáž provedená Filipem Velímským ukázala, že přesné sesazení není možné, aniž by bylo třeba sáhnout k deformaci stranových poměrů; ani tím by pochopitelně nebylo vyřešeno odlišné grafické a barevné pojetí jednotlivých sekcí. Problematičností rozdělení Kutné Hory do čtyř listů si byli vědomi již tvůrci mapování, a celou Kutnou Horou, jejíž části se objevují na všech čtyřech listech, připojili jako appendix k sekci 127.

Mapový list č. 11

Mapa č. 19: Půdorysný plán chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře, kolem 1400. Autor neznámý. Tuš na papíře, červená barva je dodatečná. Výška 1950 mm, šířka 800 mm. Akademie der bildenden Künste Wien, č. 16 841r. – Máloterá chrámová i světská stavba z období středověku si dochovala původní plány, pro 14. století je to v Čechách jen katedrála sv. Víta na Pražském hradě a chrám sv. Barbory v Kutné Hoře. Svatoborský plán zachycuje půdorys částí jižní poloviny chrámu. Půdorys je narysován na listu složeném sklížením z osmi archů papíru o rozměrech cca 600 × 450 mm (jeden z archů obsahuje vodoznak v podobě majuskulního „M“), dohromady tvoří obdélníkový formát o rozměrech 1950 × 800 mm. Na třech stranách (z hlediska stavby na východní, jižní a západní straně) je list dodatečně oříznut – rozměry plánu byly tedy původně větší. Analýza plánu i tzv. předkresby s odměřovacími body, které jsou patrné na ploše papíru pod finálním rysem, přináší zásadní informace pro interpretaci počáteční fáze výstavby chrámu. Půdorysný plán, dnes uložený ve Vídni, vznikl v období kolem roku 1400 a jeho účelem bylo rozšíření chrámu na jižní straně o širokou vnější boční loď, a dále tribunu v jižní přední přístupnou šnekovým schodištěm. O plánu blíže pojednal POSPÍŠIL, Aleš: Gotický plán chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře ze sbírky vídeňské Akademie výtvarných umění (č. 16 841). Průzkumy památek 12, 2005, č. 1, s. 91–96.

Obr. č. 51a–b: Původní, částečně realizovaný návrh kláštera voršílek v Kutné Hoře, kolem 1780. *Fassade der Ursulinerkirche zu Kuttenberg, wie sie hätte stehen sollen*. Autor Michael Schaar, lavírovaná akolorovaná kresba, výška 522 mm, šířka 444 mm. Grundriss des unteren Geschosses samt der Grundlage der Kirche des Ursulinerklosters in Kuttenberg, wie es im ganzen hätte stehen sollen. Autor Michael Schaar, lavírovaná a kolorovaná kresba, výška 520 mm, šířka 456 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Mapy a plány, č. 96. Foto Pavel Vychodil. – Poté co kutnohorské voršílky získaly v roce 1732 definitivní místo pro výstavbu svého kláštera, objednaly projekt monumentální budovy. Z hlediska architektonického návrhu a výtvarně mistrovsky provedených plánů se soudí, že projekt nemohl vytvořit nikdo jiný, než Killán Ignác Dientzenhofer. Bohužel však plány nejsou signovány a v pramenech ke stavbě je sice uveden občasný příjezd a odjezd stavitele, ovšem bez uvedením jména. Autorství návrhu je však nesporné. Dientzenhofer vytvořil pro kutnohorské voršílky návrh kláštera ve dvou variantách, které se liší především podobou kostela umístěného na příčné ose klášterního komplexu – s podélnou lodí nebo centrální dispozicí s kupolí. Zvolená druhá varianta je nepochybně monumentálnější, zakládá svůj účín na výrazné kopuli s tamburem, která dominuje klášternímu komplexu budov, dosahujících jen necelé polovičky její výšky. Hlavní průčelí kostela se dvěma věžemi je orientováno na střed města, v přímé ose na pozdně gotickou radnici. Originální Dientzenhoferovy plány jsou uloženy v Praze, zde publikované podklady jsou pozdějšími kopiemi druhé varianty projektu, z něhož se podařilo v letech 1734–1743 realizovat jen tři křídla konventu bez kostela a druhé poloviny komplexu. Jako kapli voršílky využívaly jednu z místností v konventu, přičemž kostel ve velmi redukované podobě nakonec vystavěly až v letech 1899–1901 (podle projektu Fridricha Ohmanna v novobarokním stylu).

Mapový list č. 12

Mapa č. 20: Podrobný plán Kutné Hory, 1813. *I. Section K. fraier Bergstadt Kuttenberg und Vorstadt Hlouschka*. Autor Franz Joseph Schaffus, rukopisný kolorovaný plán, výška 850 mm, šířka 915 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Mapy a plány, č. 1. Foto Pavel Vychodil. – Na plánu přibližně čtvercového formátu je zachyceno město Kutná Hora vymezené na severozápadní straně hradbou, na jižní a jihovýchodní straně tokem říčky Vrchlice, na severní a východní straně navazuje předměstí Hlouska. Tomuto výseku náleží další listy s podrobným zakreslením okolí města. Samotné městské jádro je téměř po celém obvodu vymezeno hradbou, na severní a východní straně je dosud zřetelný příkop vnější hradby, úseky vnitřních hradeb lze vytušit z průběhu parcelních zdí zahrad. Na vyústění ulic z obvodu města jsou zakresleny (a v legendě označeny jménem) brány a fortny. Velice cenné informace přináší plán také v poznání tehdejšího půdorysu uliční sítě a náměstí, vykresluje například utičky nebo průchody, které již dnes neexistují, zachycuje tvar jednotlivých parcel domů, jejich dvůrů a zahrad. Domy jsou označeny čísly (druhým číslováním), některé mají ještě předsunutá gotická loubí nebo k nim náleží zahrada s komponovanou úpravou. Na významných tržových náměstích jsou umístěny kašny nebo sochy, v okrajových částech města jsou dosud patrné haldy. Ulice a náměstí jsou v legendě označeny tehdejšími názvy. Schaffusův plán, vzniklý na základě podrobných měření, představuje nejdůležitější pramen pro poznání historického urbanismu města, detailně zachycuje jeho stav mezi dvěma velkými požáry v roce 1770

a 1823 a před následnými úpravami průběhu ulic nebo úprav významných budov uskutečněných ve druhé polovině 19. století. Bez analýzy Schaffusova plánu se neobejde žádná studie zabývající se rekonstrukcí městského opevnění, jednotlivými významnými objekty nebo domy z hlediska stavebně historického průzkumu. Legenda při levém okraji plánu se vztahuje pouze k partii vnitřního města, plán je datovaný a signovaný při spodním okraji: 1813, Franz Joseph Schaffus. Legenda: I. Hauptmarktplatz/Herren Platz, II. Fischmarkt, III. Töpfermarkt, IV. Rossmarkt, V. Kasserne Platz, VI. Bartholomei Platz, VII. Hundsmarkt, VIII. Johannis Platz, IX. Auf der Bleiche genannt, X. Czaslauer Thor, XI. Sedletzer Thor, XII. Koliner Thor, XIII. Kaurzimer Thor, XIV. Žižka Thor, XV. Sogker Pforte, XVI. Namierter Pforte, XVII. Hlauscher Pforte, XVIII. Semerari Pforte, XIX. Neümühler Pforte, XX. St. Jacobi Haupt Kirche, XXI. St. Barbara Kirche, XXII. St. Johann Nepom. Kirche, XXIII. Mutter Gottes Kirche, XXIV. Bartholomei Kirche, XXV. Ursuliner Kloster samt Kapelle, XXVI. Jesuiter Collegium istst Kasserne, XXVII. Jesuiter Seminarium istst Hauptschulgebaü, XXVIII. Katton-Tuchel Fabrik, XXIX. Brauhaus gebäude, XXX. Fleisch Banke, 1. Erzdechantey, 181. Rath-haus, 548. Wallischer Hof, 55. Regiments Knaben Stiff, a. Czaslauer Gasse, b. Wasch Gasse, c. Mutter Gottes Gasse, d. Pfarr Gasse, e. Brücken Gasse, f. Sogker Gasse, g. Sedletzer Gasse, h. Jungfer Gasse, i. na Pustaku, k. Engel Gasse, l. Ursuliner Gasse, m. Herr Gasse, n. Rohr Gasse, o. Tandlmarkt Gasse, p. Jesuiter Gasse, q. Dechants Gasse, r. Jacobi Gasse, s. Krebsmarkt Gasse, t. Fiishmarkt Gasse, u. Kauzimer Gasse, w. Post Gasse, x. Grünmarkt Gasse, y. Lefirze, z. Fabricks Gasse, aa. Böhmische Gasse, bb. Bartholomei Gasse, cc. Back-hauss Gasse.

Mapový list č. 13

Mapa č. 21: Horizontální projekce vodovodu v Kutné Hoře, 1834. *Horizontale Projection der Wasserleitung in der k. f. Bergstadt Kuttenberg.* Autor Anton Rausch, rukopisný kolorovaný plán, výška 455 mm, šířka 600 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, č. 185. Foto Pavel Vychodil. – Plán zachycuje soustavu kutnohorských kašen, do nichž byla vedena voda již od pozdního středověku z prameniště u Bylan. V letech 1834–1846 se městská rada rozhodla postupně nahradit starší potrubí ocelovými rourami. Nejznámější kašny stály tehdy na náměstích zvaných Rohrenplatz (B – Kamenná kašna), Töpfermarkt (D – dnes Václavské nám.), Herrnplatz (E – dnes Palackého nám.), v Sedlecké ulici (G – dnes Anenské nám.), na Tandlmarktu (H – dnes Komenského nám.), u Horního úřadu ve Vlašském dvoře (K – dnes Havlíčkovo nám.) a na Dolním Městě (M).

Mapový list č. 14

Mapa č. 22: Císařský povinný otisk mapy stabilního katastru města Kutné Hory z roku 1839, list VI. Kolorovaná litografie, grafické měřítko [1 : 2 880], výška listu 526 mm, šířka 658 mm. Ústřední archiv zeměměřičství a katastru Praha, sign. B2/a/6/C 3735. Foto Pavel Vychodil.

Mapový list č. 15

Mapa č. 23: Kutná Hora na Druhém vojenském mapování Čech z let 1851–1852, reambulováno 1869. Rukopisná kolorovaná mapa, grafické měřítko [1 : 28 800], sekce č. 9/6, östliche Colonne, výška sekce 527 mm, šířka 527 mm, výřez. Österreichisches Staatsarchiv – Kriegsarchiv, Wien. Reprodukce Laboratoř geoinformatiky UJEP Ústí nad Labem.

Mapový list č. 16

Mapa č. 24: Zeměpisná mapa horních formací v okolí Kutné Hory, 1849. *Geographische Karte über die Kuttenberger Gebirgsformationen zwischen Mallin, Hlisov, Gang, Grunta, Billan, Malleschau, Politschan und Křesetitz.* Kreslil Joseph Krehan, kolorovaná kresba, grafické měřítko [cca 1 : 6640], výška 885 mm, šířka 2115 mm, výřez. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, i. č. A 138. Foto Pavel Vychodil. – Mapa je orientována k jihovýchodu a představuje kopii staršího plánu F. X. Fischera z roku 1796 (srov. mapový list č. 9, mapa č. 17). Zobrazuje domnělou kutnohorskou horní oblast, tedy prostor přibližně od Starého Kolína na Labi po soustavu rybníků na Vrchlici v okolí Malešova. Krehanem nakreslená důlní pásma mylně protínají celý tento prostor, takže jsou zcela chybně příliš dlouhá. Skutečný rozsah pásem spíše dokládají větší či menší shluky hlušinových hald, které je doprovázejí do vzdálenosti 3–5 km od města. Zajímavé je zobrazení struskových hald podél toku Bylanky a Vrchlice (tzv. V Hutích), na předměstí Karlov (Kohlmarkt) a u vsi Grunta. Na mapě jsou zachycena dvě důlní díla. Jedno znázorňuje štolu na dolním kuklíckém pásmu s ústím u Grunty (červeně), druhé zachycuje rozsah těžby na skaleckém pásmu severně od Kaňku (zeleně a modře, doplněno datací 1797 a 1798). Při tvorbě mapy byl zjevně kladen důraz na zobrazení hydrologické situace. Zachycuje nejen vodní toky a rybníky, ale také strouhy a mlýnské náhony.

Mapa č. 25: Mapa kutnohorského rudního revíru, 1887. *Karte des Kuttenberger Erzrevieres.* Autor Wilhelm Göbl, Techn. art. Anst. v Chr. Höller, Wien, průmyslový tisk, měřítko 1 : 5400, výška 530 mm, šířka 445 mm. In: *Oesterreichische Zeitschrift für Berg- und Hüttenwesen*, No. 21, Vídeň 1887, Tafel X. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, i. č. A 144. Foto Pavel Vychodil. – Mapa kutnohorského rudního revíru zachycuje město a jeho severní okolí až ke Skalce. Chybí tak jižní část revíru s dodnes částečně přístupnými důlními díly (důl Antonína Paduánského, Poličanská štola) nebo např. kostelem Nejsvětější Trojice. V západní části revíru nejsou vůbec zakreslena důlní díla na Kuklíku. Göbl ve své mapě zobrazuje nejen průběh rudních (důlních) pásem a haldy, ale také vstupy a průběhy všech známých důlních děl, tedy šachet a štol, včetně jejich jmen.

Mapový list č. 17

Mapa č. 26: Situační plán Vlašského dvora (1949) zachycující stav z roku 1852. *Plán Vlašského dvora z r. 1852 před úpravou z l. 1892-8.* Autor František Hubert, perokresba, bez měřítka [cca 1 : 130], výška 440 mm, šířka 605 mm. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, i. č. A 90. Foto Pavel Vychodil. – František Hubert vytvořil plán Vlašského dvora s předpokládaným původním rozmístěním dílen jako návrh pro stálou expozici, která měla dokumentovat mincování v Kutné Hoře po celou dobu fungování zdejší mincovny, tedy v letech 1300–1726.

Mapový list č. 18

Mapa č. 27: Kutná Hora na Třetím vojenském mapování Čech z let 1877/1878, reambulováno 1887. Rukopisná kolorovaná mapa, grafické měřítko [1 : 25 000], sekce Zone 6, Colonne XII, Section NO (č. 4054/2), výška sekce 556 mm, šířka 720 mm, výřez. Österreichisches Staatsarchiv – Kriegsarchiv, Wien. Reprodukce Laboratoř geoinformatiky UJEP Ústí nad Labem.

Mapový list č. 19

Mapa č. 28: Historické jádro města Kutné Hory, 1878. *Plán Hory Kutné.* Autor Václav Lavička, ryt Bohumil Kohlmann, kolorovaná litografie, vydáno nákladem knihkupectví Karla Šolce v Kutné Hoře. Měřítka neuvedeno, výška 367 mm, šířka 384 mm, vlastní mapa vymezena rámem o výšce 356 mm a šířce 335 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Sbirka map a plánů, i. č. M10. Foto Pavel Vychodil. – Plán existuje ve dvou podobách – na kartonu a na tenkém papíře. Ve výřezu zachyceno schematičtější okolí Kutné Hory. Součástí plánu je velký znak města Kutné Hory. Lavičkova mapa je poslední, která zachycuje městské brány a linie městského opevnění a rozmístění kašen ve městě spolu s nejstaršími názvy ulic. V uliční síti jsou zvýrazněny památky, rodné domy významných osobností a veřejné budovy.

Mapa č. 29: Plán Kutné Hory, 1887. *Situační plán královského horního města Hory Kutné.* Autor Antonín Zavadil, kolorovaná litografie, vydáno nákladem Adolfa Švarce v Kutné Hoře (patrně jde o součást průvodce Památky města Hory Kutné). Měřítka neuvedeno, výška 356 mm, šířka 421 mm, vlastní mapa vymezená rámem o výšce 324 mm a šířce 333 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Sbirka map a plánů, i. č. M13. Foto Pavel Vychodil. – Ve výřezu je schematičtější zachycena Kutná Hora včetně předměstí. Součástí mapy je i městský znak a popis jedenašedesáti budov, v plánu označených čísly – především památek, veřejných budov a na rozdíl od starších map i významných továren.

Mapa č. 30: Plán Kutné Hory, 1913. *Orientační plán králov. horního města Hory Kutné.* Autor Karel Křepela, kolorovaná litografie, vydáno nákladem Adolfa Švarce v Kutné Hoře. Výška 405 mm, šířka 429 mm, vlastní mapa vymezená rámem o výšce 292 mm, šířka 355 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Sbirka map a plánů, i. č. M16. Foto Pavel Vychodil. – Součástí mapy je městský znak z roku 1641 a seznam 56 objektů, především památek, veřejných budov a významnějších továren uvedených v mapě číslem. V mapě je vidět především posun v chápání významnosti jednotlivých objektů oproti starším mapám.

Mapa č. 31: Plán Kutné Hory, před 1928. *Orientační plán králov. horního města Hory Kutné.* Autor neznámý, kolorovaná litografie, vydáno nákladem Adolfa Švarce v Kutné Hoře. Měřítka 1 : 5670, výška 350 mm, šířka 430 mm, vlastní plán vymezený rámem o výšce 290 mm, šířka 360 mm. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, i. č. A 143. Foto Pavel Vychodil. – Plán zachycuje stavební rozvoj města do druhé poloviny 20. let 20. století, především obytné zástavby, patrný zejména v Hloušce v sousedství plynárny a u Rolnické školy a na Horním Žižkově. Zástavba ukazuje již předchozí vytyčení nových pravoúhle se křížujících ulic.

Mapový list č. 20

Mapa č. 32: Plán Kutné Hory, kolem 1884. *Hora Kutná a předměstí.* Autor neúveden, rukopisný kolorovaný plán, podlepený plátnem. Měřítka 1 : 1000, výška 722 mm, šířka 1061 mm, vlastní plán vymezený rámem o výšce 645 mm, šířka 981 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Sbirka map a plánů, i. č. M11. Foto Pavel Vychodil. – Plán zachycuje uliční síť města a předměstí i jednotlivé domovní parcely. Jmenovitě jsou uvedeny vedle veřejných budov a památek i významné továrny a zachyceny jsou i parkové úpravy a porostní kultury ve městě. Význam jednotlivých barev je uveden ve vysvětlivkách.

Mapový list č. 21

Mapa č. 33: Projekt železniční dráhy v údolí Vrchlice, 1901. *Dražní projekt a hořejší Vrchlice.* Autor neznámý, tisk Adolf Švarc, výška 420 mm, šířka 595 mm. Příloha Podvysockých listů, 1901. Státní okresní archiv Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, č. 14. Skenoval Filip Velimský. – Plán ukazuje situaci před prodloužením železnice z Kutné Hory-města do Zruče nad Sázavou realizované v roce 1905. Díky detailnosti jsou zde patrné jednotlivé domy, které padly za obětí stavbě dráhy a to zejména na pravém břehu Vrchlice na stráni spadající z Rovin. Plán zachycuje i situaci Dolního Žižkova s městskou cihelnou, kamenolomem a nepatrnou zástavbou. Jako jeden z mála plánů rozlišuje zeleň na zahrady, jehličnaté a listnaté dřeviny a detailně zachycuje dnes již neexistující mlýnské náhony a jezy na Vrchlici.

Mapový list č. 22

Mapa č. 34: Kutná Hora s předměstími a Sedlcem, kolem 1925 (návrh). *Vrstevnicový plán části katastru kutnohorského mimo obvod nového měření s přilehlou částí z katastrální obce Sedlec.* Autor Rudolf Hrabá, rukopisný kolorovaný situační vrstevnicový plán, narýsovaný na kartonu. Měřítka 1 : 2880, plán se skládá se tří samostatných dílů, z nichž dva se překládají na polovinu, rozměry: díl 1 – výška 874 mm, šířka 667 mm, díl 2 – výška 875 mm, šířka 651 mm, díl 3 – výška

452 mm, šířka 649 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Sbirka map a plánů, i. č. M17. Foto Pavel Vychodil. – Hrabá tento plán zaslal do veřejné soutěže na zastavovací a regulační plán města Kutné Hory vypsány v roce 1925 Městem Kutná Hora pod heslem „Českému klenotu“. Jedná se o první regulační a zastavovací plán města Kutné Hory. Plán zachycuje stávající uliční síť, porostní kultury a stávající zástavbu ve městě a především návrhy na novou výstavbu. Jmenovitě pět nových sídlišť typu zahradních měst s veřejnými budovami a bytovými domy kolem centrálního náměstí a navazující zástavbou rodinných domků. Tento plán jako jediný propojuje hlavní nádraží v Sedci s historickou částí města a pomocí nově navržených sídlišť, tzv. „kolonií“, vytváří z Kutné Hory, předměstí a Sedlce jediný urbanistický celek. Hrabův plán předpokládal i výstavbu řady nových veřejných budov, a to i v okrajových částech města, stavbu nových křišťalových ploch věnoval veřejné zeleni. Výstavbu nových továren situoval do sousedství továren stávajících. Hrabá navrhl i systém dopravy vyhýbající se městskému jádru, realizovaný až počátkem 70. let 20. století. Plán nebyl nikdy realizován.

Mapový list č. 23

Mapa č. 35: Kutná Hora s předměstími, 1948. *Kutná Hora. Plán dnešního stavu 1948.* Autor Břetislav Petránek, rukopisný kolorovaný plán, březen 1948. Měřítka 1 : 5000. Plán je zhotoven na dvoudílném kartonu, výška 912 mm, šířka 748 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, MNV Kutná Hora, bez signatury. Foto Pavel Vychodil. – Jedná se o plán stávající situace zhotovený v souvislosti s přípravou zastavovacího a regulačního plánu. Od vyhotovení Schaffusova plánu (a katastrálních map) je jediným plánem zachycujícím město i s předměstími. Plán zachycuje meziválečnou výstavbu a je posledním plánem, na němž je zachycena městská elektrárna a plynárna. Dále zaznamenává veřejné budovy, továrny, památky, ale i systém vodních (dnes již zaniklých) toků a ploch ve městě, jakož i zemědělské usedlosti odlišené od ostatní zástavby.

Mapový list č. 24

Mapa č. 36: Návrh asanačního plánu historického jádra Kutné Hory, 1960. *Návrh asanačního plánu – výsledný plán.* Autor [V. Pelzbauer], Státní ústav pro rekonstrukci památkových objektů Praha, rukopisný kolorovaný plán, říjen 1960. Měřítka 1 : 2880, výška 586 mm, šířka 815 mm, vlastní plán vymezený rámem o výšce 552 mm, šířka 586 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, MNV Kutná Hora, bez i. č. Foto Pavel Vychodil. – Plán je přípravnou velmi umírněnou verzí výsledného asanačního plánu. Zahnuje již novou objezdovou komunikaci, která se vyhýbá zahradě kláštera voršilek, kde počítá s dostavbou kláštera. Plán nově přemodelovává zadní část parku pod Vlašským dvorem a na park přeměňuje svah pod Jezuitskou kolejí. Asanace se omezuje na jednotlivé budovy, železnice je zachována na stávajícím místě. Asanační plán nebyl nikdy jako celek uskutečněn. Došlo pouze k výstavbě objezdové komunikace, která však protala zahrady voršilského kláštera a k asanaci některých domů.

Mapa č. 37: Plán historického jádra Kutné Hory, 1961. *Souborný asanační plán historického jádra města.* Autor V. Pelzbauer, spoluautor M. Kuthanová, Státní ústav pro rekonstrukci památkových objektů Praha, 21. 12. 1961, rukopisný kolorovaný plán na kartonu. Měřítka 1 : 1000, výška 1480 mm, šířka 1061 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, MNV Kutná Hora, bez i. č. Foto Pavel Vychodil. – Jedná se o nejambicióznější a také nejkontroverznější územní plán jádra Kutné Hory 20. století. Jeho ambicí bylo vytvořit kolem převážné části historického jádra města široký pás městské zeleně navazující na zeleň v údolí Vrchlice. Kvůli tomuto pásu měla být asanována část historicky poměrně cenné zástavby činžovních a rodinných domů, jež vyrostla od druhé poloviny 19. století vně městských hradeb. Současně měla být přeložena mimo město železnice. Plán počítal s otevřením dalších podloubí na náměstí a s výstavbou řady sportovišť s ústředním sportovním areálem na Karlově. Asanační plán nebyl nikdy realizován, orgány památkové péče uhájily zástavbu určenou k asanaci a následně byla tato zástavba zahrnuta do městské památkové rezervace.

Mapový list č. 25

Mapa č. 38: Plán historického jádra Kutné Hory, 1980. *Územní plán Městské památkové rezervace – historické jádro – situace – komplexní architektonické a urbanistické řešení.* Autor Ing. arch. T. Welz, Krajský projektový ústav Praha, listopad 1980, rukopisný kolorovaný plán na kartonu složeném ze čtyř dílů. Měřítka neuvedeno, výška 1434 mm, šířka 1165 mm, vlastní plán vymezený rámem o výšce 1415 mm, šířka 1145 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, MNV Kutná Hora, bez i. č. Foto Pavel Vychodil. – Územní plán z roku 1980 je posledním socialistickým územním plánem. Plán v poměrně rozsáhlých demolicích kolem ulice Štefánkova a Časlavská navazuje na asanační plán. V plánu jsou navrženy rozsáhlé parkové úpravy – svahu pod jezuitskou kolejí, kde měla být demolována Tučkova vila, v okolí kláštera voršilek, na hradebních terasách za Krupičkovou továrnou i v místě „starého parku“. Jako první počítá tento územní plán s rozsáhlou pěší zónou, složitou úpravou křižovatek s podchody pro pěší a velkými záchytnými parkovišti pod Jezuitskou kolejí a u městského vlakového nádraží. Plán předpokládá dostavbu řady závodů uvnitř města i výstavbu hotelu v areálu jezuitské koleje. Plán nebyl nikdy realizován.

Mapový list č. 26

Mapa č. 39: Územní plán centrální zóny města Kutná Hora, schválený zastupitelstvem města dne 26. 10. 1994, včetně změny č. 1 ze dne 14. 3. 2006 a změny č. 2 ze dne 28. 12. 2006. *Kutná Hora – ÚPN CZ návrh, funkční využití objektů a ploch.* Autor Ing. arch. Miroslava Benešová, spolupráce Ing. Pivoňka a H. Stuchlíková,

SÚRPMO Praha. Měřítko 1 : 1000, výška 1500 mm, šířka 1870 mm.
Foto Filip Velimský. © Městský úřad Kutná Hora.

Mapový list č. 27

Mapa č. 40: Územní plán města Kutná Hora, schválený zastupitelstvem města dne 30. 6. 2001, včetně změny č. 1 ze dne 27. 4. 2004 a změny č. 3 ze dne 12. 12. 2006. *Kutná Hora – Územní plán města a změny č. 1 a 3 Územního plánu města – výkres č. 1 „Návrh využití území sídla a krajiny“*. Zhotovitel: Urbanistické středisko Brno, spol. s r. o. Projektanti: Ing. arch. V. Klajmon, Ing. arch. I. Golešová, Ing. J. Růžička, Ing. M. Jokl, Ing. P. Veselý, Ing. Z. Pavlovský, Mgr. M. Novotný. Měřítko 1 : 10 000, výška 1800 mm, šířka 1600 mm. © Městský úřad Kutná Hora, 2010.

Mapový list č. 28

Mapa č. 41: Svislý letecký snímek Kutné Hory, 1938. Vojenský geografický a hydrometeorologický úřad v Dobrušce, Středisko leteckých snímků, sign. č. 8787, 8817. Letecký snímek poskytl VGHMÚř Dobruška, © MO ČR, 2010. Počítačové zpracování Alena Vránová.

Mapový list č. 29

Mapa č. 42: Svislý letecký snímek Kutné Hory, 1954. Vojenský geografický a hydrometeorologický úřad v Dobrušce, Středisko leteckých snímků, sign. č. 1510, 1521. Letecký snímek poskytl VGHMÚř Dobruška, © MO ČR, 2010. Počítačové zpracování Alena Vránová.

Mapový list č. 30

Mapa č. 43: Svislý letecký snímek Kutné Hory, 1975. Vojenský geografický a hydrometeorologický úřad v Dobrušce, Středisko leteckých snímků, sign. č. 17587. Letecký snímek poskytl VGHMÚř Dobruška, © MO ČR, 2010. Počítačové zpracování Alena Vránová.

Mapový list č. 31

Mapa č. 44: Svislý letecký snímek Kutné Hory, 1990. Vojenský geografický a hydrometeorologický úřad v Dobrušce, Středisko leteckých snímků, sign. č. 13228, 13263. Letecký snímek poskytl VGHMÚř Dobruška, © MO ČR, 2010. Počítačové zpracování Alena Vránová.

Mapový list č. 32

Mapa č. 45: Svislý letecký snímek Kutné Hory, 2009. Foto Jas-Air cz spol. s r. o., letiště Hosín, České Budějovice (snímkování: květen – červen 2009; rozsah snímkování – město Kutná Hora včetně všech částí a nejbližší okolí, tj. opsaný obdélník správnímu území Kutné Hory). © Městský úřad Kutná Hora, 2010.

Mapový list č. 33

Mapa č. 46a: Negativní plán Kutné Hory a okolí s vyznačením uličních bloků ve 2. polovině 19. století. Zobrazuje polohu města v krajině a jeho sídelní strukturu ve vztahu k výrazným topografickým prvkům, zejména k řece Vrchlici. Rekonstrukční mapa Evy Semotanové. Počítačové zpracování Marcela Havelkové. Zpracováno s využitím mapy Druhého vojenského mapování z let 1851–1852, 1869, 1 : 28 800, sekce č. 9/6 šesté Colonne.

Mapa č. 46b: Digitální model území Kutné Hory a okolí s vyznačením zástavby ve 2. polovině 19. století. Model znázorňuje krajinou formaci města s vymezeným prostorem zástavby ve vztahu k výrazným topografickým prvkům, zejména k reliéfu a k řece Vrchlici. Rekonstrukční mapa Evy Semotanové. Počítačové zpracování Marcela Havelkové. Zpracováno s využitím mapy Druhého vojenského mapování z let 1851–1852, 1869, 1 : 28 800, sekce č. 9/6 šesté Colonne, reliéf dle Rastrové Základní mapy ČR 1 : 10 000, Český úřad zeměměřický a katastrální 2006.

Mapa č. 46c: Negativní plán Kutné Hory a okolí s vyznačením uličních bloků počátkem 21. století. Zobrazuje polohu města v krajině a jeho sídelní strukturu ve vztahu k výrazným topografickým prvkům, zejména k významným komunikacím, k řece Vrchlici a vodním plochám (vodní nádrž Vrchlice, Velký rybník a vodní nádrž Neškaredice na Křenovce). Rekonstrukční mapa Evy Semotanové. Počítačové zpracování Marcela Havelkové. Zpracováno s využitím Rastrové Základní mapy ČR 1 : 10 000, Český úřad zeměměřický a katastrální 2006.

Mapa č. 46d: Digitální model území Kutné Hory a okolí s vyznačením zástavby počátkem 21. století. Model znázorňuje krajinou formaci města s vymezeným prostorem zástavby ve vztahu k výrazným topografickým prvkům, zejména k reliéfu, k řece Vrchlici a vodním plochám (vodní nádrž Vrchlice, Velký rybník a vodní nádrž Neškaredice na Křenovce). Rekonstrukční mapa Evy Semotanové. Počítačové zpracování Marcela Havelkové. Zpracováno s využitím Rastrové Základní mapy ČR 1 : 10 000, Český úřad zeměměřický a katastrální 2006.

Mapový list č. 34

Mapa č. 47a: Sídelní vývoj Kutné Hory a nejbližšího okolí v pravěku: neolit – eneolit. Rekonstrukční mapa Filipa Velimského. Počítačové zpracování Štěpán Kafka – Filip Velimský.

Mapa č. 47b: Sídelní vývoj Kutné Hory a nejbližšího okolí v pravěku: doba bronzová. Rekonstrukční mapa Filipa Velimského. Počítačové zpracování Štěpán Kafka – Filip Velimský.

Mapa č. 47c: Sídelní vývoj Kutné Hory a nejbližšího okolí v pravěku: doba železná – doba římská – stěhování národů. Rekonstrukční mapa Filipa Velimského. Počítačové zpracování Štěpán Kafka – Filip Velimský.

Mapa č. 48: Sídelní vývoj Kutné Hory a nejbližšího okolí v raném středověku: slovanské osídlení – doba hradištní. Rekonstrukční mapa Filipa Velimského. Počítačové zpracování Štěpán Kafka – Filip Velimský.

– Cílem rekonstrukčních map č. 47a–c a 48 je postihnout využití krajiny v pravěku a raném středověku, zejména pak zachytit sídelní strukturu a její případné změny. Základním podkladem rekonstrukčních map se staly dosavadní dílčí přehledy osídlení kutnohorského mikroregionu v jednotlivých údobích pravěku a raného středověku revidované a doplněné podle aktuálního stavu „Archeologické databáze Kutnohorska“ a „Archeologické databáze Čech“ Archeologického ústavu AV ČR, v. v. i., Praha. Podávány přehled zahrnuje archeologicky, případně i písemnými prameny, doložené sídelní a pohřební areály jednotlivých pravěkých kultur v chronologicky vymezených blocích. V případě polykulturních či polyfunkčních lokalit jsou uváděny všechny na nich zachycené komponenty. Do přehledu nebyly naopak zahrnuty situace s nejistými nálezy okolnostmi, zejména datací a lokalizací, a také ojedinělé nálezy, jejichž výpovědní hodnota je pro realizovaný druh rekonstrukce omezená. Výškopis map je vyjádřen jako stínovaný reliéf vytvořený z digitálního modelu terénu z upravených dat Základní báze geografických dat (ZABAGED) a reflektuje současný stav krajiny poznamenaný četnými zásahy člověka. Identický, tj. současný charakter má pak i vynesená hydrologická síť.

Mapový list č. 35

Mapa č. 49: Topografie středověké Kutné Hory (cca 1400). Uliční síť a názvosloví, městské hradby a brány, síť kostelů, významné stavby. Rekonstrukční mapa Aleše Pospíšila – Vojtěcha Vaňka. Počítačové zpracování Štěpán Kafka. – Rekonstrukční mapa zachycuje významné stavby a základní názvosloví prostranství a ulic v Kutné Hoře před husitskými válkami, tak jak je doloženo v písemných pramenech ze 14. a 15. století. Časté německé názvy odpovídají národnostní skladbě obyvatel Kutné Hory, která byla až do husitských válek převážně německá. Mezi významnými stavbami vynikala královská mincovna ve Vlašském dvoře, jehož název je doložen již česky psanou listinou z roku 1401. V těsné blízkosti stál dům královských mincmistrů, doložený roku 1420. Kostelům, z nichž část později zanikla (kostely sv. Bartoloměje, sv. Jana Křtitele, sv. Jiří, sv. Martina nebo sv. Václava v Pněvicích), vévodil hořejší chrám P. Marie, zvaný také Vysoký (Hohenkirche), a chrám Těla Kristova a sv. Barbory, nově založený kolem roku 1388. Město chránil prstenec hradeb prolomený branami. K původnímu jádru města bylo připojeno v první polovině 14. století tzv. Dolní Město (Čáslavská brána v jeho hradbách je doložena již roku 1355), naopak mimo hradby zůstávala předměstí, v nichž se prolínaly těžební a hutní provozy s lázněmi, mlýny, zemědělskými dvory a další zástavbou. Z názvů předhusitských předměstí známe Holzmarkt (Děvnický trh před Kouřimskou branou), Kohlmarkt (Uhelný trh před Čáslavskou branou) nebo Neustadt (Nové Město, pravděpodobně část dnešních Hloušek před Klášterskou branou a před hradbami Dolního Města). Mezi předměstí byly tehdy počítány i vzdálenější hornické osady na Kaňku (Grosser Gang) a okolních vrších (Spitzenberg a další).

Mapa č. 50: Topografie středověké Kutné Hory (cca 1500). Uliční síť a názvosloví, městské hradby a brány, síť kostelů, významné stavby, rozsah požárů za husitských válek. Rekonstrukční mapa Aleše Pospíšila – Jany Vaněčkové. Počítačové zpracování Štěpán Kafka. – V letech 1422 a 1424 postihly Kutnou Horu dva ničivé požáry. První dal založit král Zikmund při svém útěku z města. Kutná Hora se svými doly, hutěmi a mincovnou však byla pro český stát natolik důležitá, že se skoro ihned po požáru započalo s obnovou poškozených částí města. Podruhé město hořelo při jeho obsazení Janem Žižkou po bitvě u Malešova v roce 1424. Uvedené dva požáry měly za následek tak silné poničení zástavby uvnitř městských hradeb i na předměstích, že se dá hovořit o naprosté zkáze Kutné Hory. Vždyť i samotné písemné prameny nejednou hovoří o jejím dvojnásobném „vypálení“. Z tohoto důvodu byly tyto požáry nejen ve své době, ale i později považovány za jednu z nejničivějších katastrof, které město postihly. Jako památka na ně zůstaly zejména vypálené, pobořené nebo opuštěné domy a jejich měščíště. – Na základě údajů z nejstarších městských knih se podařilo rekonstruovat rozsah zasažení Kutné Hory ohněm, přičemž na pokusy o odlišení obou požárů bylo třeba rezignovat. Archivní prameny totiž jen v několika málo případech konkrétně uvádějí, kdy k požáru došlo. V lednu 1422 hořelo ve Vinné ulici a na Proutěném trhu, v roce 1424 v okolí Vysokého kostela (průchoditý dům čp. 99 Jakuba Píška), na Dolejším městě na Rudném trhu a ve Vinné ulici, kde vyhořely domy vystavěné po prvním požáru města. – Hospodářsky významnou Kutnou Horu však tyto katastrofy ochromily jen na krátkou dobu, neboť obnova města byla prvořadým zájmem. Do provozu se musela uvést opuštěná důlní díla, bylo třeba obnovit chod mincovny (Vlašský dvůr chráněný vlastní fortifikací dokázal ohni odolat) a znovu nastolit základní právní vztahy. Prioritou se stal i rozvoj stavební činnosti. Stavební parcely, kterých byl nadbytek, byly zájemcům z řad většinou českého obyvatelstva rozdávány nebo prodávány za nízké ceny. Škody způsobené požáry se začaly během oprav výrobních, církevních, obytných i reprezentativních budov pomalu zahlazovat. Obnoven nikdy nebyl kostel sv. Jana Křtitele, předhusitská radnice, první předhusitská fara (starý farhof) a židovská čtvrť. Zčásti byl upravený i městský půdorys. – Za krále Jiřího z Poděbrad se započalo, v důsledku vpádu nepřítelů do země, s budováním silnějšího opevnění a bran. V roce 1472 dal Vladislav Jagellonský souhlas s dostavbou městského opevnění. V roce 1490 byly dokončeny Kolínská a Kouřimská brána. Pozdně gotické opevnění zahrnovalo i dolní, jihovýchodní část města. Zesílena byla i hradba oddělující dolní město. – Husitské války přerušily stavbu chrámu sv. Barbory. Velkorysý pokračování díla bylo koncem 15. století svěřeno kameníkovi Hanušovi a poté Matěji Rejskovi. Potřeba radniční budovy byla prozatím vyřešena jejím přestěhováním na Tarmark do domů přizpůsobených k radniční účelům. Prosperující Kutná Hora si však žádala výstavbu nové reprezentativní radnice. K těmto účelům bylo koncem 15. století přestavěno několik

městských domů zakoupených v prostoru dnešního Palackého náměstí. Vznikl tak velký radniční komplex – po Staroměstské radnici naše největší pozdně gotická radnice. V jejím okolí pak vznikaly nejnákladnější měšťanské domy. Významnějším stavebním zásahům, které jsou doloženy v letech 1496–1499, se nevyhnul ani Vlašský dvůr. Tehdy byla upravena kaple a doplněna novým inventářem. Hradební příkop obíhající kolem Vlašského dvora byl na jihozápadní straně zastavěn domem nejvyššího mincmistra Jana Horstofara z Malesic. Bohatí důlní podnikatelé si pořizovali výstavní domy, dnes známé pod jmény Kamenný, Sankturinovský, Knižecí, nebo dokonce samostatně ohrazené dvory o velikosti menšího domovního bloku. Mimofádnou výtvarnou pozornost věnovalo město i užitkové stavbě – Kamenné kašně s trojím letopočtem 1495. Dostavěny byly hlavní městské chrámy, především kostel Na Náměti a kostel sv. Jakuba.

Mapový list č. 36

Mapa č. 51: Pozůstatky historické důlní a hutní činnosti. Rekonstrukční mapa Martina Bartoše – Jany Králové. Počítačové zpracování Štěpán Kafka. – Mapa byla sestavena na základě podkladů získaných řadou autorů podílejících se ve druhé polovině 20. století na geologickém, mineralogickém, báňském a báňskohistorickém průzkumu kutnohorského rudního revíru. Většina těchto údajů je uvedena v nepublikovaných výzkumných zprávách, především v závěrečné zprávě sepsané po ukončení poslední etapy kutnohorského dolování (MIKUS, Miloslav – HUŠPAUER, Milan – HOLUB, Milan: Kutnohorský rudní revír – závěrečné zhodnocení geologického průzkumu rud. [Rkp. Ministerstvo hospodářství ČR, Praha 1994]). Spolehlivost konkrétních údajů uvedených v mapě je (z povahy věci) velmi různorodá. Například poloha některých z uvedených šachet je známa s geodetickou přesností, u jiných se může lišit v krajním případě až o stovky metrů. To se týká i kostelů – poloha zaniklých je známa jen přibližně – a hutí, kde příslušný symbol označuje lokalitu, ve které mohly stát možná až desítky pecí. Štoly a chodby v severní části revíru souvisejí s prvním patrem dolu Turkaňk, které leží přibližně v úrovni starých dědičných štol staročeského, turkaňského a rejského pásma. Nejsou uvedeny dobývky. Není uvedeno důlní dílo přístupné z tzv. Velké propadliny ležící na turkaňském pásmu, podobně jako některá drobnější důlní díla na jiných pásmech. U vodních náhonů a plavebních kanálů jsou uvedeny jen takové, u kterých je dostatečně doložen jejich průběh i účel související s dolováním. Vynechán je vodní náhon od Bylan na staročeské pásmo, jehož průběh není znám, vynechány jsou i vodní náhony hutí na Bylance a Vrchlici. Obvykle byla dáována přednost historickým názvům objektů anebo, pokud nebyl znám, se název neuvádí. Jen výjimečně je užito novodobého označení (např. Muzejní důl, gruntecko-hloušecké pásmo). Z rudních struktur, tj. pásem a žil, jsou pojmenovány jen významnější nebo takové, které mají samostatnější postavení. Pro zjednodušení není v mapě uvedena geologická situace revíru ani ložiskové schéma. Uvedeny nejsou ani povrchové pozůstatky novodobé těžby, tj. především odkaliště na severním svahu kopce Kaňk.

Mapový list č. 37

Mapa č. 52: Mapa sklepů v Kutné Hoře (stav k roku 2010). Aktualizovaná rekonstrukční mapa Josefa Kremly na pokladě Absolony mapy z roku 1979. Počítačové zpracování Štěpán Kafka. – Výchozím podkladem rekonstrukční mapy sklepů se stal „Inženýrsko-geologický průzkum historického jádra Kutné Hory“, který v letech 1976 až 1979 provedla Geoindustria n. p. Praha pod vedením RNDr. Adolfa Absolona, CSc. Samotný průzkum dr. Absolona však navazoval na práci autorského kolektivu pedagogů a studentů Stavební fakulty ČVUT Praha pod vedením prof. dr. Jana Fencla a doc. dr. Karla Hromady z let 1965–1967. Tento tým vytvořil rozsáhlý soubor materiálů o geologické stavbě, poddolování, studních a zátopách sklepů nebo statických poruchách na objektech. K finálnímu zpracování ale již nedošlo. Jejich práci dokončil tedy až o deset let později tým dr. Absolona. Závěrečná zpráva o inženýrsko-geologickém průzkumu, která vznikla pouze ve čtrnácti exemplářích, obsahuje mj. čtyři mapy: Geologické poměry, Hydrogeologické poměry, Geologická dokumentace, která obsahuje právě i zakreslení starých i novodobých sklepů, a konečně mapu Indicie starého dolování. Výřez z tzv. Absolony mapy doplňují sklepy doložené archeologickými výzkumy Archeologického ústavu AV ČR, Praha, v. v. i. (ARÚ), a sklepy předpokládané na základě geofyzikálních měření prováděných rovněž v rámci archeologických výzkumů. Ve výsledné rekonstrukční mapě jsou dále zvýrazněny sklepy přístupné v rámci expozičních, výstavních nebo galerijních aktivit místních institucí nebo soukromých firem.

Mapový list č. 38

Mapa č. 53: Správní vývoj okresu Kutná Hora 1850–2010. Rekonstrukční mapa Vojtěcha Vaňka. Počítačové zpracování Štěpán Kafka. – Kutnohorský okres vznikl po zrušení patrimoniální správy a po zavedení státní politické a soudní správy, ale i obecní samosprávy v roce 1850. Politický okres Kutná Hora se skládal v letech 1850–1855 ze dvou soudních okresů, kutnohorského a čáslavského. V letech 1855–1868 zůstal omezen na samotný soudní okres kutnohorský. K němu byl od roku 1868 připojen soudní okres Uhlířské Janovice, jehož území tvořilo součást politického okresu Kutná Hora až do zániku soudních okresů v roce 1949 a poté i nadále. Současný správní okres Kutná Hora byl vytvořen v roce 1960 připojením větší části okresu Čáslav a části okresu Ledeč nad Sázavou v okolí Zruče a Vlastějovic. K úpravám správních hranic v mezidobí let 1868 a 1960 docházelo jen sporadicky. V roce 1880 byly trvale připojeny Solopysky, roku 1954 Čefenice a roku 1960 Mělník. Roku 1949 byly trvale odlooučeny Bořetice. V letech 1949–1960 byly od kutnohorského okresu dočasně odlooučeny

obce Bernardov, Chabeřice, Puchej a Třebešice. V letech 1949–1954 byly dočasně odloučeny rovněž obce Paběnice, Senetín a Újezdec. K největší změně hranic po roce 1960 došlo v roce 2000 odloučením města Sázava (Bělokozly, Černé Budy, Čeřenice, Dojetřice, Sázava).

Mapový list č. 39

Obr. č. 52: Těžba a zpracování stříbrné rudy v Kutné Hoře, cca 1500–1510. Původně pravděpodobně úvodní celostranná iluminace (frontispis) kutnohorské chorální knihy (graduálu či antifonáře), dva pergamenové listy horizontálně spojené podlepením papírem značky J. Whatmann z let 1740–1792 a lepicí páskou, tempera / kvaš na pergameni, výška 643 (642–643) mm, šířka 442 (440–442) mm (list byl oříznut nerovnoměrně). © Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora – Praha. – Iluminace byla patrně úvodním foliím rozměrné chorální knihy některého z kutnohorských kostelů, jak dokládají vyobrazení obdobného tématu dochovaná v Kutnohorském antifonáři (Národní knihovna České republiky, Praha, XXIII A 2, fol. 1r) a Kutnohorském graduálu (Österreichische Nationalbibliothek, Wien, Mus.Hs.15.501, fol. 1r). Nejbližší analogii z hlediska námětu, kompozice i způsobu malířské práce představuje vstupní vyobrazení Kutnohorského graduálu z doby kolem roku 1490 z dílny iluminátora Matouše, jehož jméno známe z tzv. Smiškovského graduálu (Österreichische Nationalbibliothek, Wien, Suppl. mus. 15.492) z let 1490–1495. Chytil malíř identifikoval s iluminátorem usazeným na Starém Městě pražském, jehož smrt náleží mezi 30. duben 1495 a 11. leden 1496 (CHYTIL, Karel: Vývoj miniaturního malířství českého za doby králů rodu Jagellonského. Praha 1896, s. 12). Autor Kutnohorské iluminace, jehož dílem je též výzdoba bordury nedochovaného rukopisu z muzea v Siegen, se v Matoušově dílně patrně vyškoliil. Pracoval podle stejných dílenských vzorů, což dokládá řada kompozic shodných s vyobrazením v Kutnohorském graduálu. Liší se ztvárněním architektury, pojetím krajiny, lidské postavy a detaily oděvů, které odpovídají o něco mladší době vzniku. – Na rozdíl od vyobrazení v Kutnohorském graduálu nezachycuje iluminace jen těžbu rudy, její drcení, promývání a následný prodej rudokupcům, ale i postup jejího dalšího zpracování, kdy je z ní pomocí hutnění získáváno stříbro, z něhož je ražena mince. Jde o nejstarší dochované vyobrazení, které ve zkratce zachycuje celý technologický proces. V pravé části je zobrazena práce horníků při dolování, přičemž pozemní dolu je podáno jako homogenní prostor, bez jasnějšího rozčlenění na šachty, štolý či náraziště. Iluminátor znázornil jednotlivé profese, havíře a pomocný personál, které se liší nejen prováděnými pracemi, ale i oděvem. Vytěžená ruda byla před svým prodejem drcena, vypírána, prosévána a přebírána, což je na iluminaci vyobrazeno v blízkosti důlních prací. Vše je prováděno ručně a s výrazným podílem práce žen, jak to odpovídalo přelomu 15. a 16. století. Dominantním motivem v horní části je zobrazení prodeje rudy u dvánáctihrubého stolu, jež je kompletně převzato z Kutnohorského graduálu – u stolu sedí rudokupci, kteří rudu nakupují, aby ji hutnili ve svých pecích. Vlevo od tohoto výjevu se nachází velký důlní žentour neboli trejv poháněný koňmi, jímž se vytahovaly z dolu těžké náklady, pod ním vidíme pece určené k hutnění kutnohorských rud. V pravé části vyobrazení tavby iluminátor zachytil dvě kamenné šachtové pece kryté střechou se širokým komínem, do nichž vhněly vzduch dva velké měchy. Rudy s vyšším obsahem stříbra byly v těchto pecích taveny spolu s olovem, do něhož stříbro přešlo, a toto tzv. hutní olovo vyteklo z nístěje do předpecí. Tento meziprodukt byl následně zpracováván ve šháněcí peci, která je vyobrazena vlevo. Spodní pás iluminace schematicky zachycuje kutnohorský Vlašský dvůr, v němž byla umístěna královská mincovna. Do jednotlivých otevřených „šmiten“ iluminátor umístil nejdůležitější provozy: ve druhé šmitně zleva je zobrazena přenárna, kde se stříbro čistilo přepalováním. Drahý kov byl následně předáván úředníkovi mince, znázorněnému v centrální části Vlašského dvora, který jej vážil a zapisoval. Vážení stříbra je významovým těžištěm iluminace (a úředník mince mohl patřit k hlavním donátorům rukopisu). Ve šmitně vpravo je následně stříbro slité s mědí odléváno do tzv. cánů, tj. prutů mincovní slitiny. Jde o unikátní zachycení tohoto technologického procesu, které se v jiných dokumentech nedochovalo. Ve šmitně zcela vpravo jsou cány dále řezány na tzv. střížky, ty jsou zakulacovány do tvaru mincí a následně čištěny. Teprve poté dospělo stříbro do závěrečné fáze svého zpracování, k ražbě mince, kterou provádějí ve šmitně zcela vlevo nákladně oděni pregéři. – Iluminace v kontextu liturgické knihy nebyla čistě profánním vyobrazením. Důl byl jednou ze středověkých metafor obtížné cesty vedoucí ke spase duše. Starozákonní verše (Jób 28, Přísl. 2,4) připodobňují dobývání drahých kovů pod povrchem země k hledání Moudrosti, jež je lidstvu skrytá, dosažitelná jen skrze Krista. Zpracování rudy drcením a rafinací kovu ohněm pak byla biblickým příměrem očišťování duše od hříchů. Metafory nabyly podoby konkrétní činnosti v Kutné Hoře. Objednavatelé rukopisu, které lze patrně hledat v okruhu pregéřů, mincířů, prubířů či úředníka mince, jsou znázorněni při vykonávání činností, mající soteriologické konotace. Obraz má memorativní charakter a vyjadřuje prosbu o spásu duše členů profesně vymezené obce věřících.

Mapový list č. 40

Obr. č. 53: Veduta Kutné Hory od východu, patrně 1602. Město králov. Hora Kuttna. Bergstadt Kuttenberg. Autor J[an] W[illenberg]. Perokresba, výška 185 mm, šířka 945 mm, rozdělena na dvě části. Knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově, Praha, sign. DT I 30/26. Foto AiP Beroun. – Slezský grafik a kreslíř Jan Willenberg byl na přelomu 16. a 17. století nejvýznamnějším autorem, který se zabýval v českých zemích tvorbou topografických vedut a knižních dřevorytových ilustrací. Willenbergův strahovský skicáč vznikl kolem roku 1602 v souvislosti s přípravou grafik pro *Diadochos* Bartoloměje Paprockého z Hlohov a vedle Kutné Hory zachytil také další česká,

moravská i uherská města, ale i hrady a další sídla. Willenberg zachycoval krajinu a sídla s velkým smyslem pro detail a jeho kresby jsou ceněnými prameny. Willenbergova kresba skica Kutné Hory dochovaná ve strahovském souboru se sice nestala předlohou pro dřevorez v Paprockého díle, autor však na jejím základě v roce 1611 vytvořil velký reprezentativní pohled na město (dnes nedochovaný), který si objednala kutnohorská městská rada a umístila jej na radnici. Tento patrně rozměrný grafický list se následně stal předlohou pro většinu dalších autorů, kteří zachycovali tvář Kutné Hory, a tím i téměř závazným vzorem jejího obrazu v kolektivním povědomí. Ani strahovská kresba Kutné Hory se bohužel nedochovala v úplnosti – schází její levá třetina, která zachycovala chrám sv. Barbory s přílehlou částí města a s okolní krajinou. Willenbergův pohled na město je přesto cenný v mnoha směrech. Zachytil dosud pozdně středověkou tvář města, která od rozkvětu Kutné Hory v jagellonském období doznala jen málo změn. Dochované části městského panoramatu dominují chrámy sv. Jakuba (dosud s gotickým dlátkovým zastřešením věže a s vysokým krovem nad lodí) a P. Marie Na Náměti (s renesanční helmicí na věži a se stanovým zastřešením lodí). Z hradebního pásma nad potokem Vrchlicí vyniká budova Hrádku po pozdně gotické přestavbě s hranolovou věží, zříceniny Ruthardovského domu (podle Willenberga Rotlevovského) rovněž s mohutnou hranolovou věží, renesanční objekt svatojakubské školy, Vlašský dvůr se zvýrazněným arkýřem královské kaple nebo Čáslavská brána a špitální kostel sv. Kříže. V zadním plánu městského panoramatu vyčnívají věže kostelů a městských bran. Zcela vpravo autor zachytil poprávě čáslavské silnice, v jehož pozadí je pozoruhodný pohled na areál sedleckého kláštera se hřbitovní kaplí Všem Svatých, kostelem sv. Filipa a Jakuba, ale především s výraznými zříceninami konventního chrámu P. Marie. Doprovodná legenda je čitelná jen z větší části a autor ji několikrát změnil, stejně jako číslování objektů ve městě: 1. *Bikář*; 2. *S. Václav*; 3. *Hutě*; 4. *S. Trojice*; 5. *S. Peter*; 6. *Kralická halda*; 7. *Na Rovině*; 8. *S. Barbora*; 9. *Zvonice*; 10. *Všem Svatých*; 11. *Škola*; 12. *S. Martin*; 13. *S. Jiří Němecský*; 14. *Brána kouřimská*; 15. *Couk kreyfšský*; 16. *Hrádek*; 17. *S. Bartholoměj*; 18. *Kolínská brána*; 19. *Všem svatých, nejprve nalezena ruda*; 20. *Kuklík*; 21. *Dům někdy pánů Rotlebův*; 22. *Havířův dům*; 23. *Vysoký S. Jakuba*; 24. *Škola*; 25. *Rathaus*; 26. *Vlašský dvůr a mince*; 27. *Dům knížetců*; 28. *Náměti Matky Boží*; [29.]; 30. *Stínadlo*; 31. *Potok Pách*; 32. *Čáslavská brána*; [33.]; 34. *Špitál S. Kříže*; 35. *S. Lazara*; 36. *Čáslavská silnice*; 37. *Sukov les*; 38. *Kank*; 39. *Špicberg*; 40. *Tauergkank*; 41. *S. Maří Magdaleny*; 42. *Kláster Sedlecký*; [43.-45.]; 46. *Malín*; 47. *Krkonoše*.

Mapový list č. 41

Obr. č. 54: Pohled na Kutnou Horu a její hradební pásmo od západu, 1688. Autor neznámý, kolorovaná kresba, výška 505 mm, šířka 605 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Aktová sb., sign. 12585. Foto Pavel Vychodil. – Časté spory mezi sedleckým klášterem a Kutnou Horou o pozemky v okolí města se koncentrovaly v letech 1688–1690 na lom Na Ptáku mezi cestami do Kolína a do Peček. Sedlecký opat Snopek odtud zamýšlel těžit kámen na obnovu klášterního chrámu, avšak město považovalo lom za svůj majetek. Podrobný kresebný plán, vytvořený v souvislosti s rozepří, zachycuje pozemky a stavby v západním předpolí města, před branami Kolínskou (A) a Kouřimskou (O). Mimo samotný lom Na Ptáku (G), cest, zahrad a jednotlivých stavení na Cechovském předměstí zobrazuje také pozůstatky důlních děl (C), stopy obecní cihelny (F) nebo místo, kde býval středověký dvůr na Senné ulici (R). Z panoramatu města vyčnívají (zleva) kostely Všem Svatých, sv. Bartoloměje, sv. Jakuba, sv. Jiří a sv. Barbory.

Mapový list č. 42

Obr. č. 55: Veduta Kutné Hory od východu, 1674. Autor Jiří Čáslavský, mědiryt, výška 147 mm, šířka 305 mm. In: KOŘÍNEK, Jan: Staré paměti kutnohorské pod figurou dvaceti drahých rudních kamenů, jímž horníci handštány říkají, vyobrazené a vypočtené. Praha 1675. Státní okresní archiv Kutná Hora, Regionální knihovna, sign. M 172. Skenoval Josef Kremla. – Grafik Jiří Čáslavský, který pracoval pro místní jezuitskou kolej, se stal po Janu Willenbergovi druhým nejvýznamnějším vedutistou Kutné Hory v 17. století. Čáslavský vycházel z nedochované Willenbergovy veduty města z roku 1611 (srov. v komentáři k mapovému listu č. 40, obr. č. 53), a tento námět využil několikrát. Nejznámější a nejucelenější pohled na město vytvořil jako mědiryt pro *Staré paměti kutnohorské* od jezuitů Jana Kořínka. Kniha vyšla v roce 1675, veduta je však datována již rokem 1674. Její význam spočívá především v zachycení podoby i části města kolem chrámu sv. Barbory, která se na Willenbergově torzovitě kresbě do dnešní doby nedochovala. Čáslavského veduta, která věrně vychází z Willenbergova vzoru, se sama stala vzorem pro velké množství dalších autorů, včetně Johanna Venuta. Legenda: 1. *Kostel ss. Michala a Václava*; 2. *Hutí šmelcovní*; 3. *Kostel s. Petra a Pavla*; 4. *Kostel s. Trojice*; 5. *Kostel nákladný s. Panny a Mučednice Barbory, nákladem starých Horníkův vystavený*; 6. *Kollej PP. Societatis Jesu*; 7. *Kostel s. Martina*; 8. *Kostel s. Jiří*; 9. *Brána kouřimská*; 10. *Kostel s. Bartoloměje*; 11. *Brána kolínská*; 12. *Kostel Všem svatých*; 13. *Kostel svatého Jakuba u Vysokého řečený, při němž arciděkanství*; 14. *Dům radní*; 15. *Kostel Panny Marie, jinak u Náměti*; 16. *Brána čáslavská*; 17. *Kostel s. Kříže, při němž špitál*; A. *Kollej nová PP. Societatis Jesu*; B. *Vrch Vysoká řečený, podál od města ležící, na stříbro jalový*; C. *Vrch Kuklík hořejší*; D. *Vrch dolejší Kuklík*; E. *Vrch Sukov*; F. *Kank městečko*.

Obr. č. 56: Sedlecký klášter před barokní obnovou, 1690. Vyobrazení je součástí rukopisu *Graduale monasterii Sedlecensis perpetuis notis musicis instructum, iuxta missalis Cisterciensis novissimum editionem dispositum* a. 1690, píše Robertus Czizkan (jeho autorství kresby není průkazné). Kolorovaná perokresba, výška 420 mm, šířka 300

mm. Národní knihovna České republiky, Praha, XIII A 8, fol. Vlv. Foto Eva Hodíková. – Středem klášterního areálu od poloviny 15. století do počátku 18. století byl kostel sv. Filipa a Jakuba, původně sloužící konvršům a stojící při hlavní bráně kláštera. Během 16. a 17. století byla uskutečněna jeho úprava a přestavba starších budov zachycených západně od tohoto kostela, stejně tak i sedlecké kostnice. Velký konventní chrám vyobrazený vpravo dole zůstal téměř 280 let bez střechy a oken, než opat Jindřich Snopek přistoupil k jeho velkolepé obnově.

Mapový list č. 43

Obr. č. 57: Pohled na sedlecký klášter a Kutnou Horu, mezi 1735–1740. *Die königl. Bergstadt Kuttenberg in Böhmen, samt dem davor gelegenen berühmten Cistercienser Closter Sedletz*. Autor Friedrich Bernhard Werner, lavírovaná kresba tužkou a tuší, výška 192, šířka 300 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Sběrka vedut a grafických listů, i. č. 2. Foto Pavel Vychodil. – Významný slezský topograf a kreslíř Friedrich Bernhard Werner navštívil Kutnou Horu během některé ze svých cest po Čechách pravděpodobně v letech 1735–1740. Této době, kdy chrám sv. Barbory již kryla barokní střecha zřízená v letech 1732–1733 a zároveň ještě nestály novostavby kostela sv. Jana Nepomuckého a voršílského kláštera, odpovídají také detaily na vedutě. Wernerova kresba Kutné Hory je provedena na jemném hladkém papíře o rozměrech 192 × 300 mm, který je podlepen hrubším ručním papírem. Werner vypočetl Kutnou Horu v pohledu od severovýchodu ze svahu mezi Kaňkem a Sedleckým klášterem. V popředí autor zachytil areál sedleckého kláštera v podobě, jakou mu daly tehdy stále ještě probíhající barokní úpravy. Jeho dominanty tvoří věž nového barokního konventu, opravený klášterní chrám Nanebevzetí Panny Marie, menší kostel sv. Filipa a Jakuba a také proslulá kostnice. Navíc je zdůrazněn i pověstmi opředený strom, na kterém měly růst listy ve tvaru mnišských kápí. V siluetě Kutné Hory autor zdůraznil nejvýznamnější dominanty, naopak domovní zástavba je pojata pouze schematicky. Ze shluku domů vystupují především věže a budovy městských chrámů. Od levé strany veduty to je nejprve věž kostela sv. Kříže při městském špitálu, dominantní Čáslavská brána a chrám Panny Marie Na Náměti, který má dosud pozdně gotickou stanovou střechu nad kostelní lodí a renesanční helmicí věže. Uprostřed veduty je hlavní dominantou chrám sv. Jakuba, pod nímž se tisíní ve shluku málo výrazná věž Vlašského dvora a naopak zdůrazněná věž dnes již zaniklé kutnohorské radnice spolu s domem, který před stavbou svého kláštera obývaly kutnohorské voršílky. Ve stínu svatojakubského kostela a zcela v pozadí takto pojatého pohledu na město zůstal chrám sv. Barbory s jezuitskou kolejí. Při pravém okraji veduty vyčnívají nad zástavbu obě věžové brány na severozápadním okraji města – Kolínská a Kouřimská, stejně jako blízké kostely sv. Bartoloměje, sv. Jiří a Všem svatých. V pozadí města zaujmou dva objekty. Jedním z nich je šibenice před Čáslavskou branou, druhým zaniklý kostel sv. Petra a Pavla, který stával nad Kutnou Horou v místech zaniklé vesnice Roveň a byl zbořen roku 1795. Wernerova kresba Kutné Hory a sedleckého kláštera zůstala v některých detailech nedokončena, a tak poskytuje informace o autorově postupu. Domníváme se, že Werner nejprve narýsoval tužkou obrys rámečku a poté do něj umístil rýsovanou osnovu tvořenou vříslymi a vodorovnými čarami, do které posléze odměřoval svoji kresbu. Vedutu vytvořil nejprve tužkou, poté tenkým perem a tuší a lavíroval větší zastíněné plochy. Nakonec červenou tuší označil významné objekty, jímž jsou věnovány vysvětlivky v legendě pod rámečkem. Nedokončena zůstala spodní část veduty zachycující plochu mezi kreslířovým stanovištěm a sedleckým klášterem. Pouze v obrysech provedených tužkou zde vidíme v levé části polní cestu, uprostřed hospodářskou budovu před klášterem a vpravo tři listnaté stromy zakrývající výhled na plochu před hradbami Kutné Hory. Rovněž se zdá, že Werner si přímo do tužkou provedené podkladové kresby činil poznámky, podle nichž poté kresbu dokončoval tuší mimo původní stanoviště. Naznačuje to málo zřetelné slovo Weg (resp. Weeg), vepsané do plochy polní cesty před sedleckým klášterem. Legenda: 1. *Neue Convent von Closter Sedletz*, 2. *Stifts od. Convent Kirch*, 3. *die kleine od. neue Kirch*, 4. *die Abtey*, 5. *Baum, auf welchem die Kuttien wachsen*, 6. *die Todten Capelle*, 7. *Spittal zu Kuttenberg*, 8. *Czaslauer Thor*, 9. *Uns. lib. Frau Kirch*, 10. *S. Peter u. Paul*, 11. *Ursulinerin*, 12. *Rathaus*, 13. *S. Jacobi Park*, 14. *Jesuvitt. k. zu S. Barbara*, 15. *Jesuvitter Collegiu*, 16. *S. Georgen*, 17. *Kaurzimer Thor*, 18. *S. Bartholomei*, 19. *Aller Heyligen*, 20. *Verschiedene Berg Schachten*.

Obr. č. 58: Veduta města Kutné Hory se sedleckým klášterem v popředí, 1752. *Cisterc. Clost. Sedlitz und K. Bergstadt Kuttenberg*. Autor Friedrich Bernhard Werner. Zhruba polovina negativu na skleněné desce výšky 180 mm, šířky 240 mm; originál lavírovaná kresba tuší, součást zničeného sborníku kreseb z Prahy, Čech a Moravy (Městská knihovna ve Vratislavi, sign. 555s); negativ ve Štencově archivu negativů, Praha, deska č. 46747–4364, Kutná Hora – Sedlec. Foto Štencův archiv negativů, Praha. – Hodnota předchozí Wernerovy veduty vynikne v porovnání s jeho pozdějším pohledem na město z vratislavského souboru Topografie Čech a Moravy z roku 1752, který je pojat s menším smyslem pro skutečnou perspektivu a zřetelně již bez živého autorova kontaktu s městem. Podkladem pro vyobrazení ve vratislavském souboru byla nepochybně právě tato předchozí kresba. Soubor obou kreseb tak dává nahlédnout do autorových postupů a umožňuje posoudit hodnotu kreseb ve vratislavském sborníku. Pozoruhodná je také legenda doplněná o české ekvivalenty německých popisků na původní kresbě (1. *Das neue Convent von Sedlitz*, 2. *Ten nowe Convent*, 3. *Stifts und Closter Kirch*, 4. *Ten Sedlickei Kostel*, 5. *Kornhaus*, 6. *Neue Kirch*, 7. *Ten nowe Kostel*, 8. *die Abtey*, 9. *Ten Cluster*, 10. *Die Sehenseürdige Todten Capell*, 11. *Ta umrleich Kapelna*, 12. *Baum, an deren Blättern Kuttien wachsen*, 13. *Ten stran kdetki Capuce*

rostlé, 8. Spittal zu Kuttenberg. Spital Kutne Horze, 9. Czaslauer Thor. Czaslawski brana, 10. Unser I. Frauen Kirch. Matka Bozi Kostel, 11. Zu S. Peter u. Paul. Petra a Pawla, 12. Ursulinerin, 13. S. Georgen. S. Girzi, 14. Rathaus. Ten Rathuz, 15. S. Jacobi Pfarkirch. S. Jgakuba Kostel, 16. Jesuitti zu S. Barbara. Gjezuwickei kostel, 17. Collegium. Collegi Gjezuwiccky, 18. Kaurzimer Thor. Kourzimska Brana, 19. S. Bartholomei K., 20. Aller Helligen. fsechn. Swateich Kostel).

Mapový list č. 44

Obr. č. 59: Veduta Kutné Hory na pozadí adorace Panny Marie horníky, 1749. *Wahre Abbildung der wunderthätigen Bildnus unser Lieben Fraue zu Kuttenberg in der Kirchen Societatis IESU*. Autor neznámý, kvaš s textilní, mosaznou a rudní aplikací, výška 455 mm, šířka 315 mm. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, příř. č. 3793/80. Foto Pavel Šeplavý. – Zobrazení městského panoramatu na pozadí náboženských námětů mělo v kutnohorských malířských a řezbářských dílech tradici již od 17. století (srov. textové listy, obr. č. 9 a 11). Kolem poloviny 18. století vzniklo několik památek, které vycházejí z této tradice, zároveň jim je společné zobrazení chrámu sv. Barbory se třemi stanovými střechami, ačkoli tyto byly již v letech 1732–1733 nahrazeny střechou s rovným hřebem. Významovým středem přítomné veduty se stal objekt jezuitské koleje s věží v ose dlouhé východní fasády, vyšší a užší než obě krajní a odlišující se dokonce i jinou barevností krytiny (srov. mapový list č. 8, mapa č. 14). V této střední věži byl v přízemí zřízen hlavní portál a před ním tvořila parapetní stěna „mostu“ s ústřední sochou sv. Václava půlkruhově vysazení směrem do svahu, kde byla vysazena vinice. Kaple Božího Těla má na tomto vyobrazení stanovou střechu s lucernou, vpravo nad horizontem schematické zástavby rozeznáváme Kouřimskou bránu a kostel sv. Bartoloměje, uvnitř zástavby pak kostel sv. Jana Nepomuckého a štít Kamenného domu. Na vysoké věži kostela sv. Jakuba v nejvyšších oknech je zřízena pavlač pro hlásného, ikonograficky doložená i na jiných vyobrazeních (srov. mapový list č. 43, obr. č. 57 a 58).

Mapový list č. 45

Obr. č. 60: Pohled na Kutnou Horu od severovýchodu, kolem 1710. Autor neznámý. Nástěnná malba. Býv. jezuitská kolej, Kutná Hora. © Galerie Středočeského kraje, Kutná Hora – Praha. Foto Aleš Pospíšil. – Veduta tvoří součást výzdoby klenby bývalého letního refektáře jezuitské koleje. Město je tu zachyceno v rozmezí od chrámu sv. Barbory až po Čáslavskou bránu, ale zobrazení jednotlivých památek se dosti úzkostlivě drží své předlohy, již byly rytiny Jiřího Čáslavského publikované v Kořínkových Starých pamětech (srov. mapový list č. 42, obr. č. 55). Týká se to především chrámu sv. Barbory a jezuitské koleje (už jejich velikostní poměry jsou zřejmé), věže Ruthardovského domu nebo zastřešené věže kostela Na Náměti. Nové na této vedutě je zachycení rozestavěného „mostu“ s galerií sousoší před východní fasádou koleje a cesty z údolí Vrchlice skrze bránu na hřbitov u sv. Barbory. Toto zachycení skutečnosti datuje malířskou výzdobu klenby refektáře do roku 1710 (zachyceny tři stojící sochy), neboť „most“ se sousošími byl započat v roce 1707 a dokončen v roce 1716. Na torzálně dochovaném nápisu na malovaném svitku v dolní části tohoto obrazu je uvedeno: „[...] Sub / R[ec...] F: Kus / [...] Schmid“. Z toho vyplývá, že malby byly provedeny za rektora P. Františka Kuse (1666–1721), který stál v čele kutnohorské koleje v letech 1707–1710.

Obr. č. 61: Veduta Kutné Hory od severovýchodu, 1755. Autor Ignác Viktorín Raab, olejomalba na plátně, původně určená pro hlavní oltář kostela sv. Barbory v Kutné Hoře. Kutná Hora, chrám sv. Barbory. © Biskupství královéhradecké, Římskokatolická farnost – arciděkanství Kutná Hora. Foto Pavel Vychodil. – Obraz s námětem Apoteózy sv. Barbory, v jehož pravé spodní části je umístěna veduta města, byl součástí nového hlavního oltáře chrámu sv. Barbory, který tehdy patřil jezuitům. Proto tu je hlavní důraz položen na zachycení jezuitské koleje a chrámu sv. Barbory, zbytek města je poněkud potlačen. Chrám s kolejí jsou propojeny visutou chodbou, hlavní vstup do chrámu je osazen barokním portálem, vynechána je kaple Božího těla, aby v průhledu na chrám nerušila, a před hlavním vstupem do koleje je parapetní zeď se sousošími půlkruhově vysazena ze svahu (srov. mapový list č. 44, obr. č. 59). Ze zástavby města vystupuje na pozadí kostel sv. Jiří, Kouřimská brána, kostel sv. Jakuba a před ním Hrádek.

Mapový list č. 46

Obr. č. 62: Radnice v Kutné Hoře – podoba před požárem roku 1770, plán a pohled. *Radnice města Hory Kutné před rokem 1770, kteréhož roku popelem lehla*. Podle vyobrazení Franze Bednara obkreslil Matěj Zaenger, kresba tužkou, rysy červený akvarel + modrá pastelka, popisky inkoust. Grafické měřítko [cca 1 : 515], výška 450 mm, šířka 355 mm. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, i. č. A 121. Skenovali Josef Kremla – Pavel Šeplavý. – V pořadí třetí kutnohorská radnice vznikala od roku 1499 sloučením několika měšťanských domů v prostoru dnešního Palackého náměstí. K velké přestavbě došlo v letech 1504–1510, kdy vznikla především radní síň, jejíž náročnou řezbářskou výzdobu známe z popisu Jana Kořínka v jeho *Starých pamětech*. Vznikl tak velký radniční blok rozsahem se blížíci Staroměstské radnici v Praze. Následovaly renesanční úpravy, při nichž byla v roce 1577 upravena dispozice a v roce 1606 fasády, které pokryla psaníčková a figurální sgrafita a nad okny radní síně byl vyzdvižen štít s orlojem. V té době již stála při radnici věž s ochozem, v letech 1664–1666 ji však nahradila zcela nová. Radnice tvořila po téměř tři století srdce města, byla sídlem městské samosprávy, soudním i trhovím místem. Vyhořela v roce 1770 a již nebyla obnovena. Pro bližší poznání podoby radnice téměř neexistují ikonografické prameny. Na starších vedutách města figuruje jen zřídka, z domovní zástavby vystupuje jen věž nebo štít, jedinou výjimku tvoří pohled na město od Johanna Miltise (srov. mapový list

č. 8, mapa č. 14). A tak podobu radnice známe jen na základě písemných zpráv a popisů a jediného plánu.

Obr. č. 63: Radnice v Kutné Hoře – návrh na barokní přestavbu po požáru roku 1770, plán a pohled, kolem 1780. Autor Johann Baďouček, lavírovaná a kolorovaná kresba, výška 435 mm, šířka 600 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Archiv města Kutná Hora, Mapy a plány, č. 60. Foto Pavel Vychodil. – Po požáru radnice v roce 1770 městská rada zvažovala obnovu této velkolepé budovy a k vyhotovení plánů přizvala stavitele Filipa Hegera. Ten zachovával jen malou část původního zdíva v novém dispozičním organismu radnice. Město nakonec z finančních důvodů od záměru ustoupilo a ohořelé zbytky radnice nechalo po pěti letech strhnout. Na místě jednoho z nejrozsáhlejších radničních komplexů v Čechách tak vzniklo hlavní kutnohorské náměstí, nepravidelného půdorysu a svažité, tehdy pojmenované Panské náměstí.

Mapový list č. 47

Obr. č. 64: Veduta Kutné Hory od jihovýchodu, kolem 1800. Autor neznámý, kolorovaná kresba tuší, výška 260 mm, šířka 443 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Sběrka vedut a grafických listů, i. č. 4. Foto Pavel Vychodil. – Nedatovaná anonymní kresba ze závěru 18. století nebo z doby kolem roku 1800 je jedním z pozdních dokladů o dlouhé životnosti obrazu Kutné Hory, který vytvořili Jan Willenberg a Jiří Čáslavský v 17. století. Veduta zachycuje v pozoruhodné směsici objekty, které již nestály a jež jsou převzaty z Willenbergova nebo Čáslavského vyobrazení (především věž Ruthardovského domu), s barokními novostavbami. Autor zakomponoval do kresby jezuitskou kolej, kostel sv. Jana Nepomuckého i voršílský klášter. Věže kutnohorských kostelů zdobí barokní střechy, naopak Čáslavská brána je vyobrazena jako zřícenina bez patra s kdysi členitou pozdně gotickou střechou.

Mapový list č. 48

Obr. č. 65: Pohled na Kutnou Horu od východu, před 1823. Kutná Hora před ohněm 9. dne měsíce května roku 1823. Kresba Vincenc Morstadt, litografie Bohumír Kohlmann, výška 200 mm, šířka 310 mm. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, i. č. VU4/229/M. Foto Pavel Vychodil. – Jako první z vedutistů zvolil Morstadt své stanoviště z kopečku na tehdejší Čáslavském předměstí. Veduta vznikla před požárem Dolního města, který tuto část i s kostelem Panny Marie Na Náměti značně poškodil. Cenné je především zachycení podoby dnes již zaniklé zástavby před Čáslavskou branou s barokními usedlostmi a dvěma významnými stavbami – gotickým kostelem sv. Kříže se špitální budovou a zcela vlevo zachyceným hřbitovním kostelíkem sv. Lazara.

Obr. č. 66: Kutná Hora při požáru, 1823. *Kuttenberg im Brande am 9 Maie. Kutná Hora v ohni 9. Máje, 1823*. Autor [Jan nebo Josef] Mrkvička, litografie, výška 198 mm, šířka 312 mm. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, i. č. VU4/153/M. Skenoval Josef Kremla. – Poslední velký požár postihl Kutnou Horu 9. května roku 1823. Hořela tehdy dolní část historického města, tj. Panské (dnešní Palackého) náměstí, Tylova ulice a tzv. Náměstská čtveř s kostelem Panny Marie Na Náměti. Ušetřena tehdy byla naopak horní část města od kostela sv. Jakuba na západ. Veduta představuje netypický pohled na město od jihovýchodu s částí Kohlmarku – předměstí Kartov, do kterého se již nevešel chrám sv. Barbory.

Mapový list č. 49

Obr. č. 67: Veduta Kutné Hory z oken Vlašského dvora, 1843. Autor Josef Hilbert, olej na plátně, výška 380 mm, šířka 560 mm. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, i. č. VU/30/M. Foto Jiří D. Dostál. – Obraz patrně jako poslední zachycuje střední věž jezuitské koleje, vyšší a užší než obě krajní, která byla krátce poté kvůli havarijnímu stavu sнесena. Pohled na hlavní městské panorama autor pořídil z oken Vlašského dvora, vpravo zachytil zadní fasádu Mincmistrovského domu, arciděkanství se zbytkem nízké věžice a v pozadí Hrádek s bývalou Podhrádeckou bránou. Změn doznalo i údolí Vrchlice s neregulovaným říčním tokem a rozsáhlými zelinářskými zahradami pod Vlašským dvorem a arciděkanstvím.

Obr. č. 68: Pohled na Kutnou Horu od východu, 1843. Autor Jan Erazim Vocel, akvarel, výška 300 mm, šířka 505 mm. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, i. č. VU/28/M. Foto Jiří D. Dostál. – Kutnohorský rodák Jan Erazim Vocel (1803–1871), známý archeolog a historik, zpodobnil své rodiště hned na několika obrazech. Pohled na město z Rovin, z tzv. Královské (Kralické) haldy nad pravým břehem Vrchlice zachycuje opět typické panorama od chrámu sv. Barbory přes jezuitskou kolej se střední dominantní věží, Hrádek a kostel sv. Jakuba až po bývalou mincovnu ve Vlašském dvoře.

Mapový list č. 50

Obr. č. 69: Pohled na Kutnou Horu od jihovýchodu, 1851. Autor Ferdinand Leppé, olej na plátně, výška 705 mm, šířka 845 mm. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, i. č. VU/1596/M. Foto Jiří D. Dostál. – Pohled na město z údolí Vrchlice s dominantou chrámu sv. Barbory; dále je zachycena část jezuitské koleje, Hrádek, kostel sv. Jakuba a arciděkanství. V popředí pod chrámem sv. Barbory autor namaloval nikdy neexistující rybník či jezero. Před regulací říčky Vrchlice zde bylo pouze její povozy rozježděné koryto, které se místy mohlo měnit v mokřady.

Obr. č. 70: Pohled na Kutnou Horu od jihovýchodu, asi 1885. Autor Karel Liebscher, olej na plátně, výška 340 mm, šířka 500 mm. České muzeum stříbra v Kutné Hoře, i. č. VU/46/M. Foto Pavel Vychodil. – Pohled na město z údolí Vrchlice s dominantou chrámu sv. Barbory, pod kterou stojí domky na tzv. Podskalí. V pozadí vyniká ještě kostel sv. Jakuba. Řečiště Vrchlice (Páchu) rozrývají projíždějící povozy.

Mapový list č. 51

Obr. č. 71a–i: Pohlednice města Kutné Hory, cca 1897 – cca 1940, soukromá sbírka. Skenoval Aleš Pospíšil. – a: Litografická koláž s panoramatem Kutné Hory a významnými památkami, cca 1897. Neznámý autor použil jako předlohu fotografie J. Dittricha, například celkové panorama (srov. textové listy, obr. č. 25) a fotografie pokračovatele jeho ateliéru Josefa Steffela. Proto jsou některé památky zachyceny v podobě před restaurováním, jako chrám sv. Barbory a Kamenný dům, ostatní po rekonstrukci – Vlašský dvůr a Kamenná kašna, zastoupen je také jediný kutnohorský pomník z 19. století (pomník Karla Havlíčka Borovského z roku 1883). Nakladatel Alois Jelínek, Kutná Hora. – b: Vlašský dvůr s kostelem sv. Jakuba z bývalého Rybného trhu, 1900. V roce 1899 byla završena rekonstrukce a přestavba objektu Vlašského dvora, při níž bylo mj. odbouráno předsunuté křídlo a otevřel se pohled na nejstarší zachovanou část objektu se vstupní věží (srov. textové listy, obr. č. 28). V předpolí Vlašského dvora a tzv. Pacákových sadech navázala parková úprava pod vedením Arnošta Černovského, prvního městského zahradníka. Nakladatel Alois Jelínek, Kutná Hora. – c: Panorama s chrámem sv. Barbory a bývalou jezuitskou kolejí z tzv. Královské cesty, cca 1905. V souvislosti s prodloužením železniční dráhy z Kutné Hory-města do Zruče nad Sázavou byla podél horního mlýnského náhonu vybudována vyhlídková cesta, z níž se otevíral jedinečný pohled na městské panorama. Do pohledu na chrám sv. Barbory a jezuitskou kolej vstoupily na přibližně šedesát let budovy varhanářské firmy Jana Tučka přistavěné a provozně propojené s bývalou kaplí Božího Těla. Firma zde sídlila od roku 1886 do 40. let 20. století. Nakladatel Karel Březina, Kutná Hora. – d: Kutná Hora v budoucnosti – Vlašský dvůr, cca 1910. Podobně jako v jiných městech byla také v Kutné Hoře vydána pohlednice s populárním námětem podoby města v budoucnosti. Město vidělo svoje směřování v rozvoji turistického ruchu a rozšíření doplnkových nabídek návštěvníkům památek, pohlednice však zhmotňuje tuto představu s velkou dávkou nadsázky. Nakladatel Josef Zajíc, Kutná Hora. – e: Hlavní kutnohorské náměstí od východu, 1909. Toto náměstí vzniklo až ke sklonku 18. století po požáru radnice, která vyplňovala většinu jeho plochy. Fasády okolních domů byly do stávající podoby upraveny až během druhé poloviny 19. století včetně typických výkladců v parterech domů. Jinou fasádu než dnes měl dům na snímku zcela vpravo – čp. 157, jehož nová fasáda vznikla po roce 1925 podle návrhu Tomáše Pražáka a Pavla Moravce, architektů kutnohorského kina nebo Krupičkovy továrny. Nakladatel Josef Zajíc, Kutná Hora. – f: Sokolovna v Kutné Hoře, kolem 1910. Objekt sokolovny byl postaven v letech 1884–1885 podle projektu Josefa Kruliše a Josefa Doležala, o tři roky později musel staticky narušený plášť upravit Ludvík Lábler, který navrhl také prodloužení objektu a neorenesanční fasády doplněné sgrafity. Po několika dalších úpravách byl objekt nakonec necitlivě zbaven většiny výzdobných prvků při rekonstrukci v letech 1964–1965. Nakladatel Karel Šolc, Kutná Hora. – g: Panorama Kutné Hory s částí železničního nádraží od východu, kolem 1910. Prodloužení železniční trati Kutná Hora-město do Zruče nad Sázavou bylo realizováno v letech 1904–1905 a nádraží se stalo novým centrem na okraji vnitřního města. Fotografie byla pořízena z budovy skladiště Hospodářského družstva. Nakladatel Alois Jelínek, Kutná Hora. – h: Bývalý klášterní kostel v Sedlci a Schwarzenberský hostinec, 1924. Na snímku je zcela vlevo zachyceno nároží velké gotické sýpky, která tvořila významnou hmotu téměř naproti hlavnímu vstupu do chrámu Nanebevzetí Panny Marie. Zároveň to byl jediný zachovaný provozní objekt kláštera z období gotiky. Sýpka byla zbořena v roce 1978 v souvislosti s budováním nového silničního průtahu bývalým klášterním areálem. – i: Interiér sedlecké kostnice, 1920. Kostnice v Sedlci patřila tak jako dnes i v minulosti k velmi populárním turistickým cílům ve městě. Unikátní kosterní výzdoba z období baroka byla rekonstruována a doplněna řezbářkem Františkem Rintem v roce 1870. Nakladatel K. Zuna, Praha-Vinohrady. – j: Partie Na Sioně v Kutné Hoře, 1912. Reprodukce akvarelu kutnohorského malíře Jaroslava Šetelíka zachycuje pohled z ulice Na Sioně na věž Sankturinovského domu. Mohutný nárožní dům čp. 321 byl zbořen v souvislosti s výstavbou hotelu Médínek a budovy České pojišťovny v 60. letech 20. století. Nakladatel Fastr, Louny. – k: Městské Tylovo divadlo, 1933. V architektonické soutěži na projekt divadla zvítězil bratří Hrabové – pražský architekt Josef Hraha a kutnohorský městský inženýr Rudolf Hraha. Výstavba divadla trvala tři roky, mezi lety 1930–1933, později však došlo k dalším úpravám. Foto Štanzel, Kutná Hora. – l: Výstavba okresní nemocnice v Kutné Hoře, cca 1940. Podle projektu pražského architekta Bedřicha Adámka byla nemocnice stavěna v letech 1938–1944 a navázala na starší objekt chudobince z roku 1929. Do roku 1949 pak byly postaveny další stavby v areálu – vrátnice, márnice a infekční pavilon. Nakladatel Grafo Čuda, Holice v Čechách.

Zadní strana přebalu

Obr. č. 72: Tovaryšský list řeznického cechu v Kažku s vedutou Kutné Hory od jihovýchodu v rokokovém rámcí, 1777. Tištěný formulář na papíře, výška 375 mm, šířka 455 mm. Státní okresní archiv Kutná Hora, Cech řezníků Kutná Hora, aktový materiál. Skenovala Jana Vaněčková. – Podkladem pro záhlaví tovaryšského listu se stalo vyobrazení Kutné Hory v podobě, jak je zaznamenal Jiří Čáslavský (srov. mapový list č. 42, obr. č. 55). Tento typ záhlaví je zřejmě nejstarší a dá se předpokládat, že vznikl před velkým požárem města v roce 1770.